Základy informatiky

Teorie grafů

Zpracoval: Pavel Děrgel
Úprava: Daniela Szturcová

Obsah přednášky

- Barvení mapy
- Teorie grafů
  - Definice
  - Uzly a hrany
  - Typy grafů
  - Cesty, cykly, souvislost grafů

Barvení mapy

http://teorie-grafu.elfineer.cz/

Barvení mapy

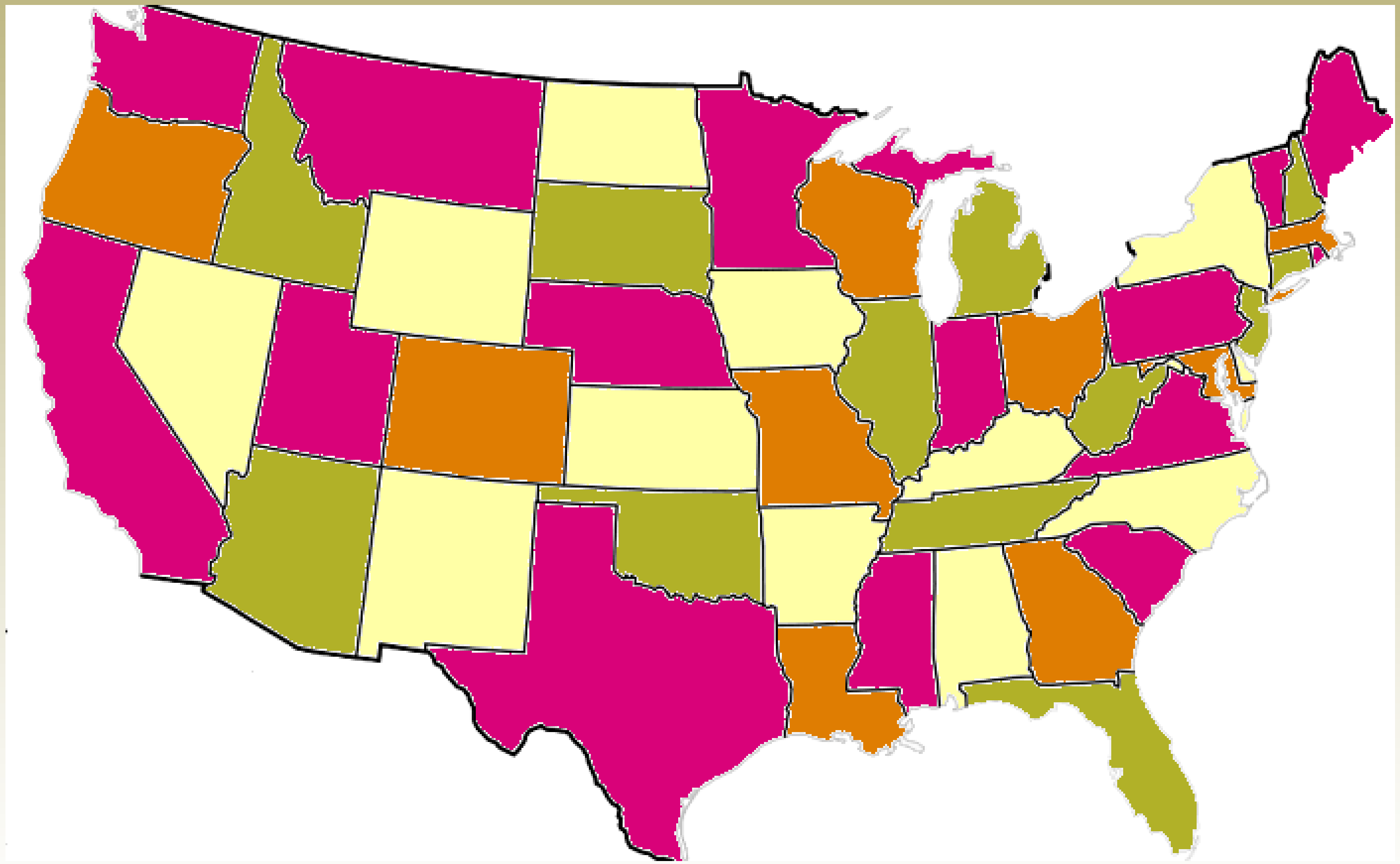

http://teorie-grafu.elfineer.cz/

Barvení mapy – spojitost s grafy

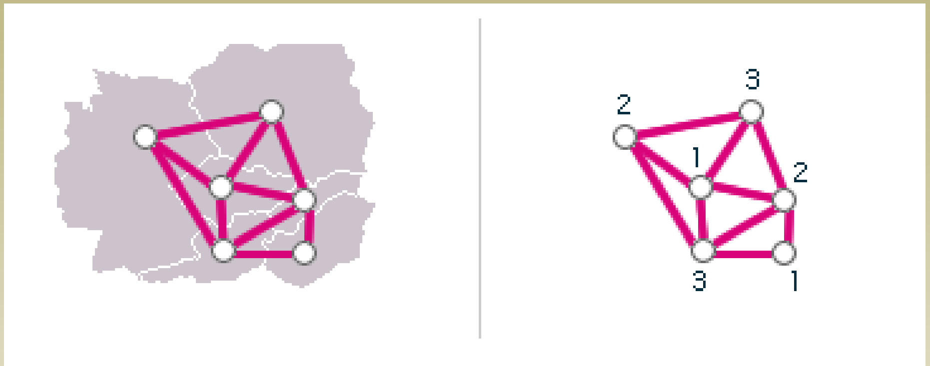

mobilní sítě – počet frekvencí

Teorie grafů

- Teorie grafů zkoumá vlastnosti struktur, zvaných grafy. Grafy nám umožňují jednoduše a přehledně popisovat reálné systémy, které jsou reprezentovány pomocí sítí (počítačové sítě, silniční sítě, atd.) nebo mohou být na grafovou reprezentaci převedeny.

- Grafové algoritmy – umožňují zpracovávat grafy, hledat nejkratší nebo nejrychlejší cesty, počítat propustnost sítě, atd.

Definice grafu

- Graf je definován jako dvojice G = (V, E)
- V je množina vrcholů
- E je množina hran

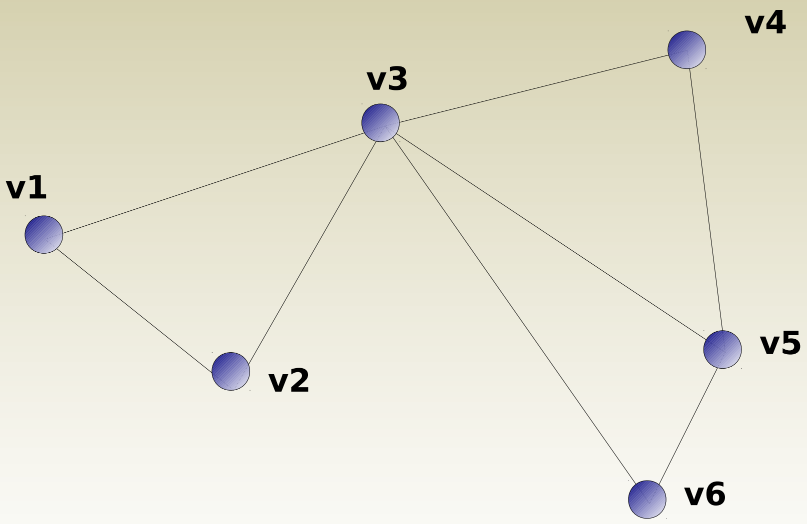

Konvence

- $V(G)$ – množina vrcholů v grafu G
- $E(G)$ – množina hran v grafu G
- $|G|$ - Počet vrcholů v grafu G
- $||G||$ - Počet hran v grafu G
- $G = (\emptyset, \emptyset)$ - Prázdný graf
- $v \in e$ – vrchol v náleží hraně e (v je incidentní s hranou e)
- d_v – stupeň vrcholu (počet hran, se kterými je vrchol incidentní)

Typy grafů

- Orientovaný – jeho hrany jsou uspořádané dvojice
- Neorientovaný – jeho hrany jsou dvouprvkové množiny (nezáleží na orientaci).

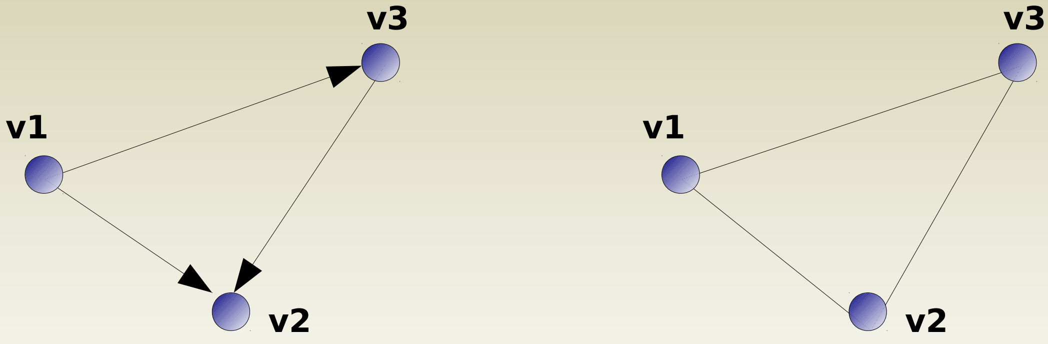

Orientovaný graf **Neorientovaný graf**

Ohodnocený graf

- Ohodnocený graf – jeho hrany jsou opatřeny číselnými nebo jinými hodnotami (reprezentace vzdáleností na silnici, možnost různých časových průjezdů v opačných směrech - stoupání).

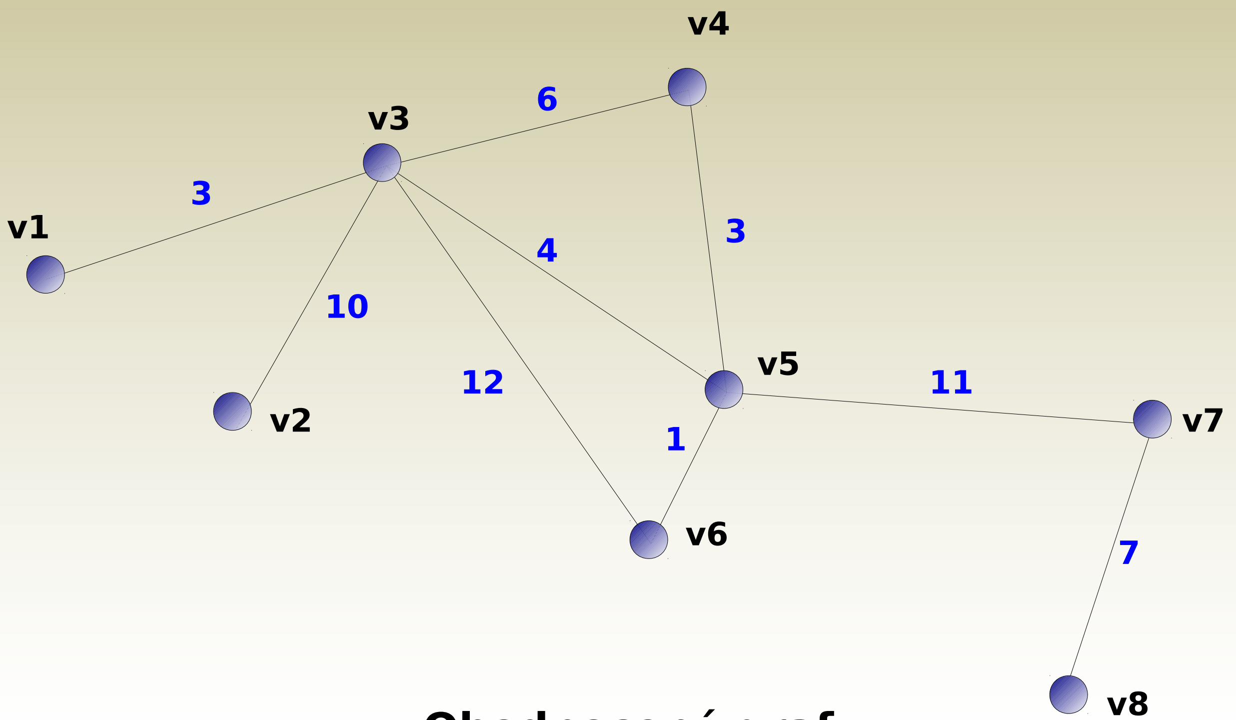

Ohodnocený graf

Cesta

Cesta P je neprázdný graf $P = (V, E)$, kde

$V = \{x_1, x_2, ..., x_k\}$ $E = \{x_0x_1, x_1x_2, ..., x_{k-1}x_k\}$

Cesta je posloupnost vrcholů a hran.

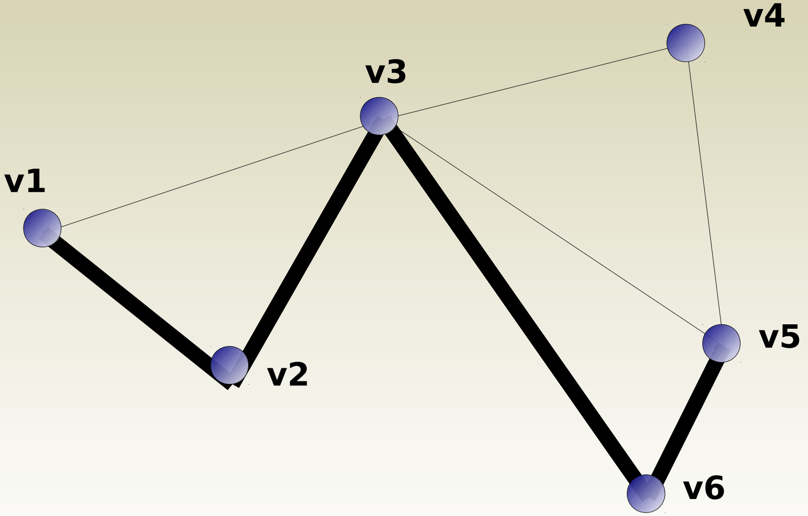

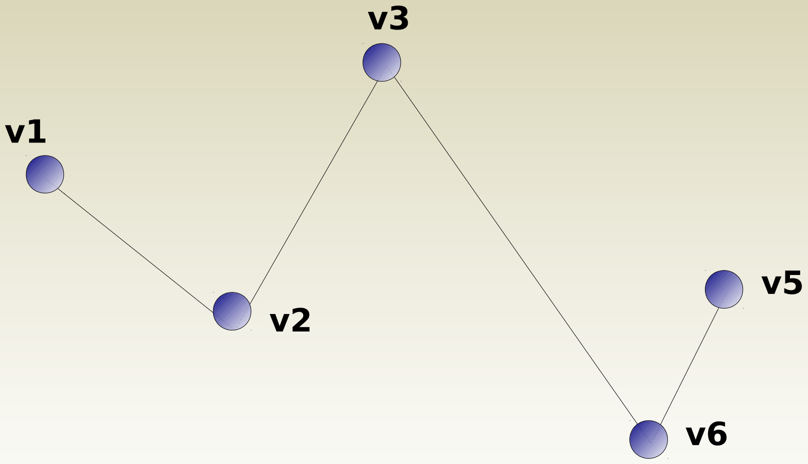

Dosažitelnost vrcholů

Vrchol B je dosažitelný z vrcholu A, pokud existuje alespoň jedna cesta z vrcholu A do vrcholu B.

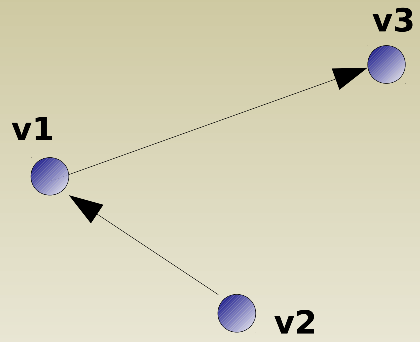

Příklad:

vrchol v_3 je dosažitelný z v_2

(naopak to neplatí)

Cyklus

Cesta, jejíž první vrchol je totožný s posledním se nazývá cyklus.

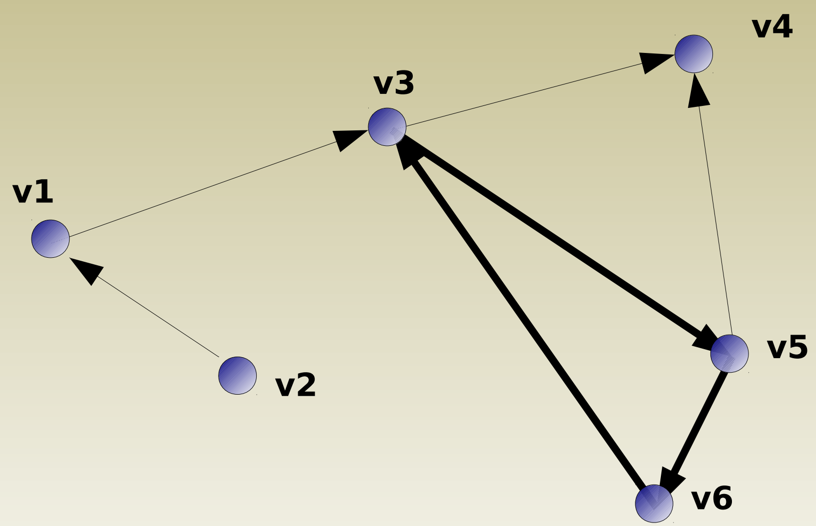

$$C = \{v_3, v_5, v_6, v_3\}$$

- Graf, který neobsahuje žádný cyklus se nazývá acyklický.
- Cyklus se může nacházet i v neorientovaném grafu

Souvislost grafu

- Každý neprázdný graf G se nazývá souvislý, pokud existuje cesta mezi kteroukoliv dvojicí vrcholů.
- U orientovaných grafů se při vyhodnocování souvislosti orientace ignoruje.

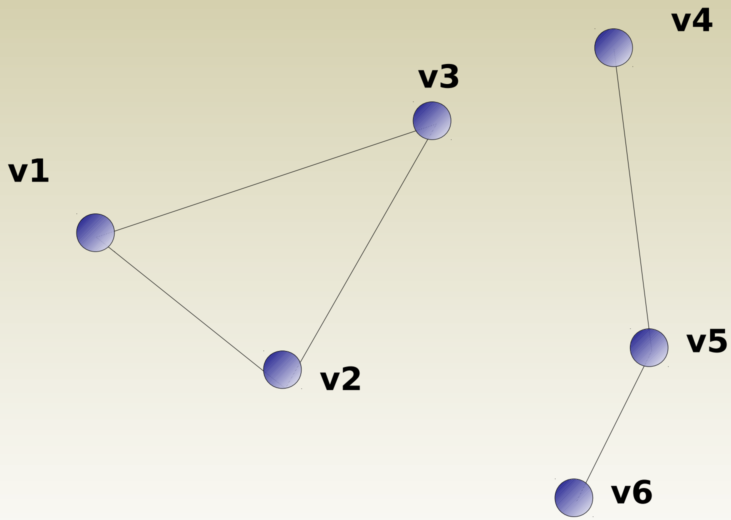

Nesouvislý graf

Minimální kostra

Výchozí graf se upraví tak, aby splňoval následující požadavky:

- stejný počet vrcholů,
- souvislý,
- acyklický,
- s minimálním ohodnocením.

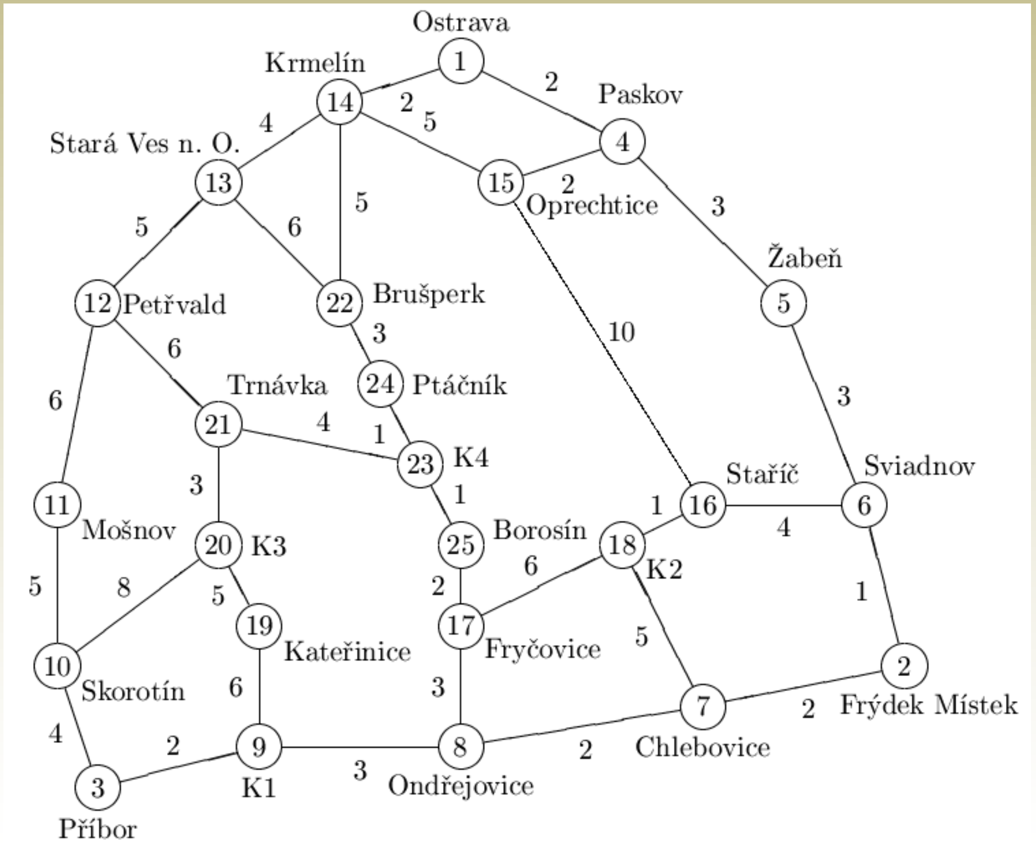

http://homel.vsb.cz/~kov16/talks/algoritmy/

Minimální kostra

Kostra u souvislého grafu vždy existuje a má n-1 hran.

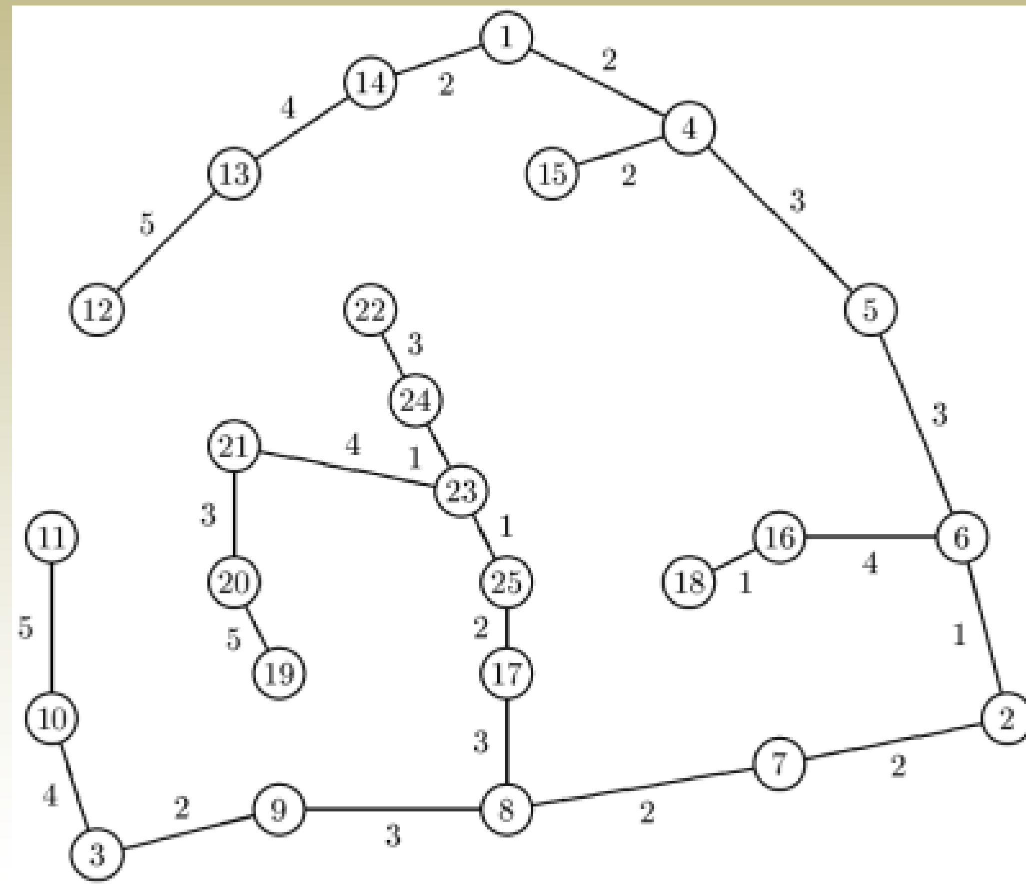

http://homel.vsb.cz/~kov16/talks/algoritmy/

Stromy

- Spojitý a acyklický graf se nazývá strom.

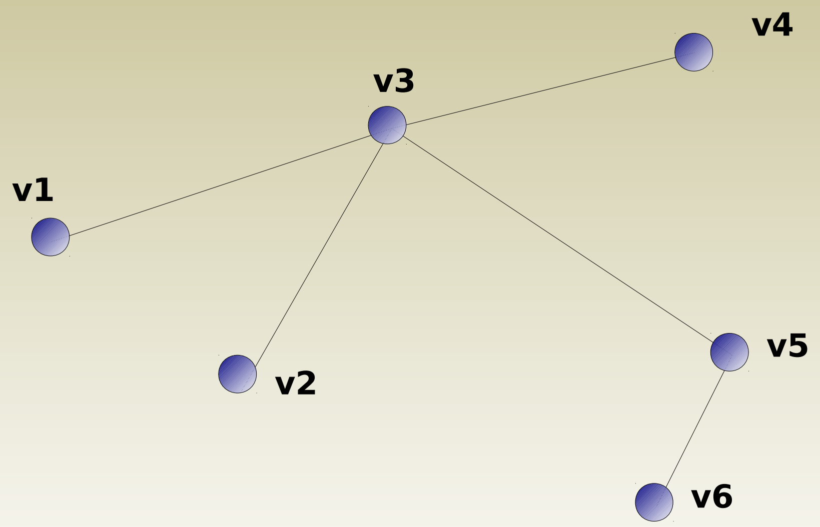

Úplný graf

- Úplný graf je takový graf, ve kterém je každý vrchol propojen hranou se všemi ostatními vrcholy v grafu

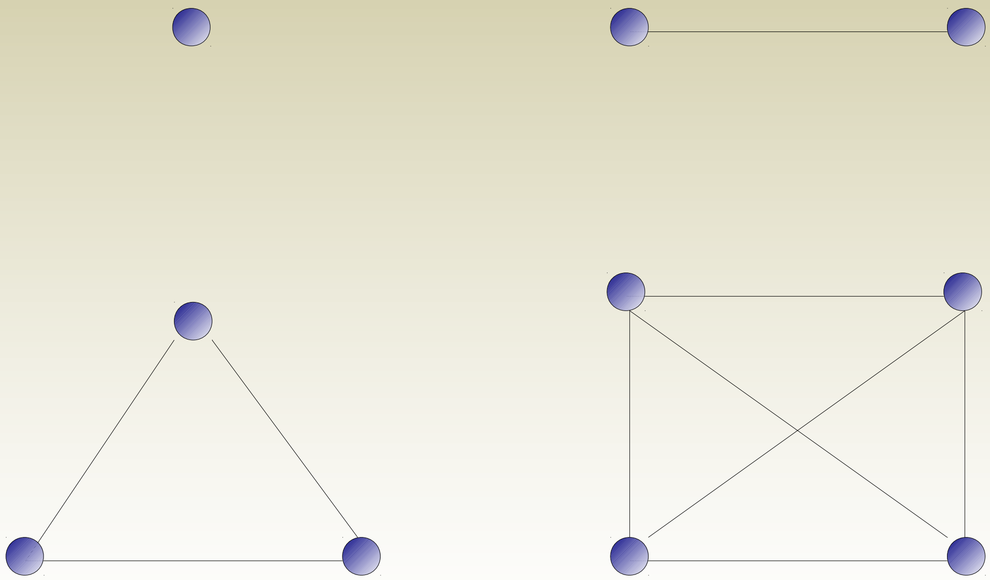

Multigraf

- Multigraf je takový graf, který obsahuje alespoň jednu násobnou hranu (dva vrcholy spojené dvěma nebo více hranami)

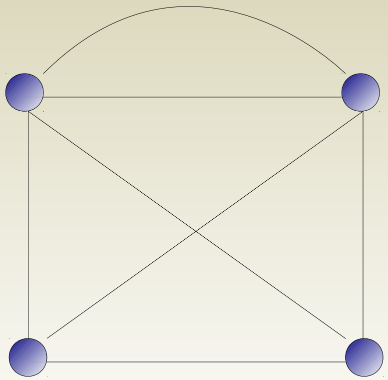

Bipartitní graf

- Bipartitní graf je takový graf, ve kterém se množina vrcholů V skládá ze dvou disjunktních podmnožin X, Y zvaných parity. Množina hran E takového grafu obsahuje pouze hrany, jejichž jeden koncový vrchol leží v množině X a druhý koncový vrchol v množině Y. Žádné dva vrcholy z parity X (resp. Y) nejsou spojeny hranou.

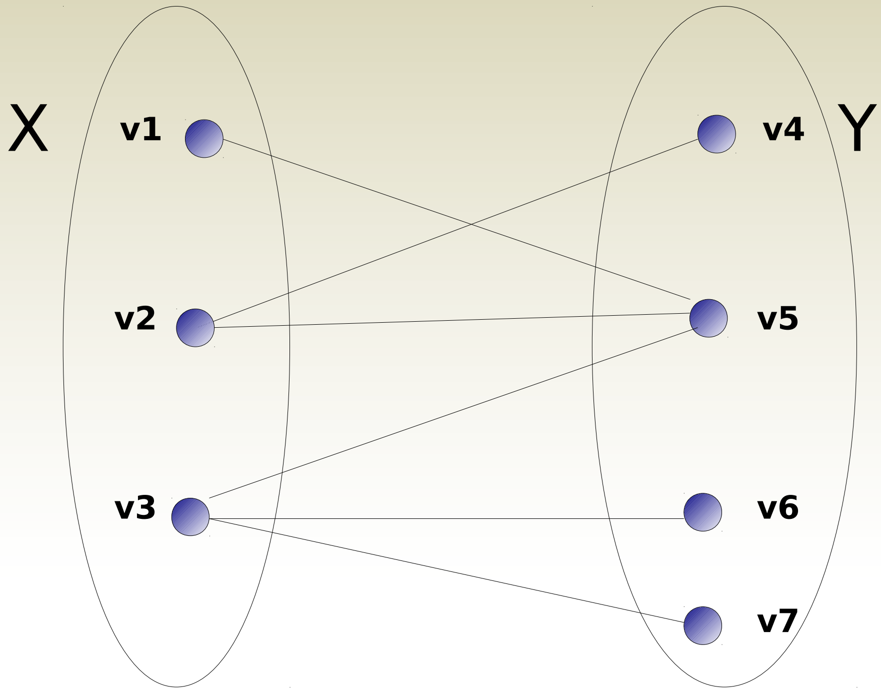

Úplný bipartitní graf

- Úplný bipartitní graf je bipartitní graf, ve kterém je každá dvojice vrcholů $x \in X$ a $y \in Y$ spojena právě jednou hranou.

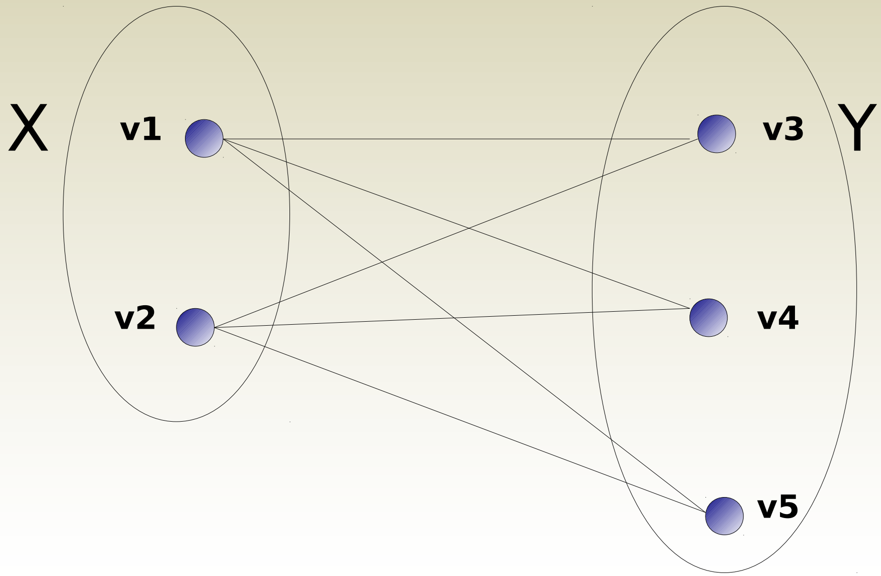

Disktrétní graf

- Diskrétní graf je takový graf, který nemá žádnou hranu (||G|| = 0)

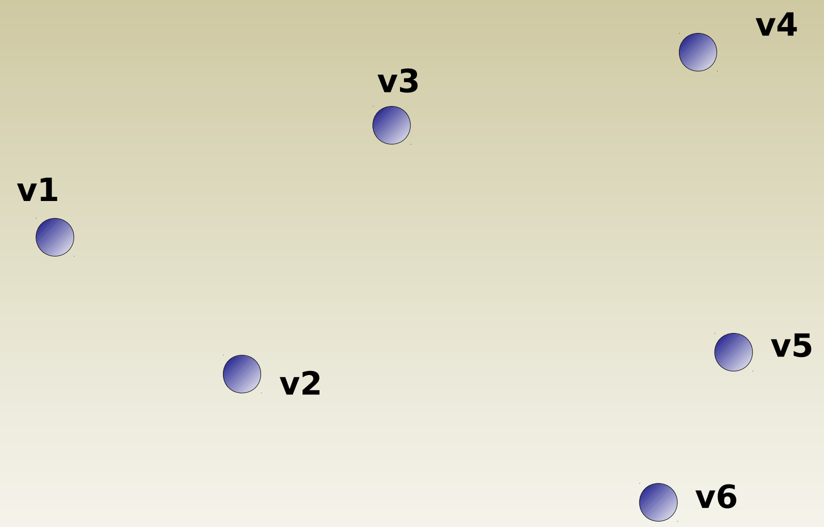

Reprezentace grafu

- Obrázek (nakreslení grafu)

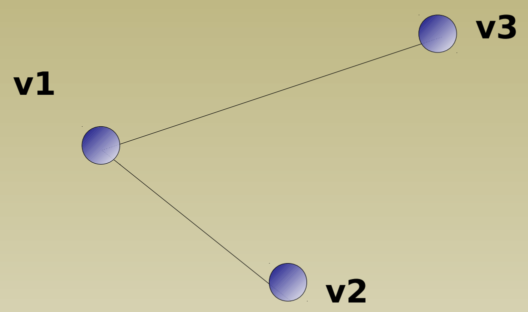

- Matice sousednosti (popř. matice incidence)

$$A = \begin{matrix} 0 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & 0 \\ 1 & 0 & 0 \end{matrix}$$

- Seznam vrcholů a jejich sousedů

v_1 -> v_3

v_1 -> v_2

- Seznam hran

$G = \{(v_1,v_3), (v_1,v_2)\}$

Nakreslení grafu

- Vrcholy grafu jsou nakresleny jako body (kroužky), hrany jako čáry.
- Orientovanou hranu znázorňujeme šipkou od počátečního vrcholu ke koncovému.
- Existuje mnoho různých nakreslení stejného grafu.
- Výhodou je přehlednost.
- Nakreslení je nevýhodné v případě rozsáhlého grafu, nebo pokud vyžadujeme automatické zpracování grafu.

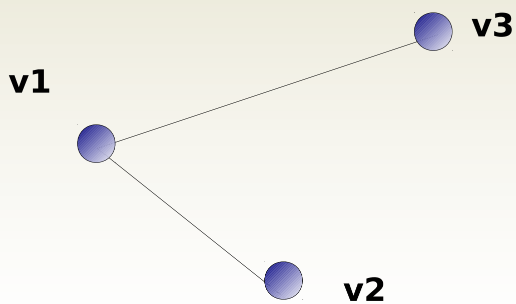

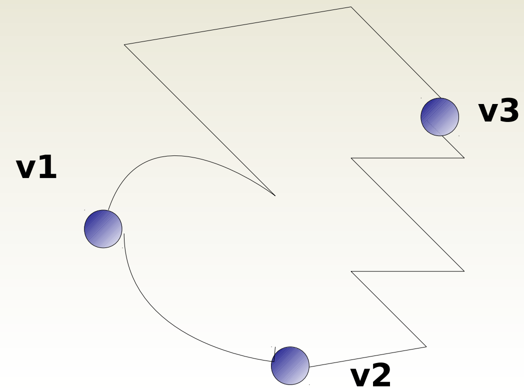

Eulerovský tah

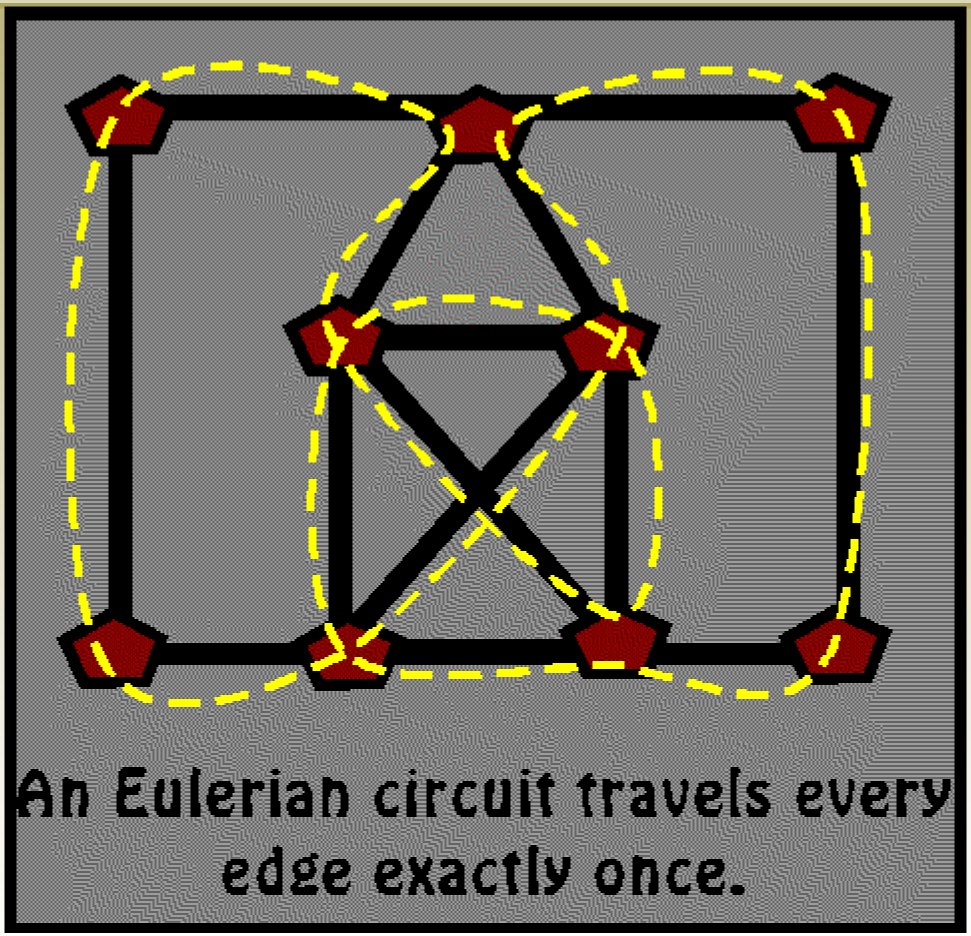

http://www.c3.lanl.gov/

Eulerovský tah

Sedm mostů města Královce

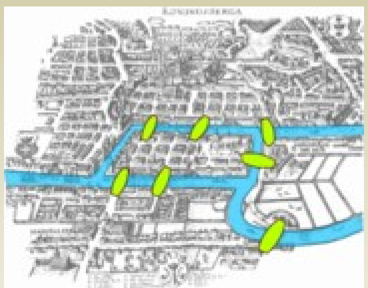 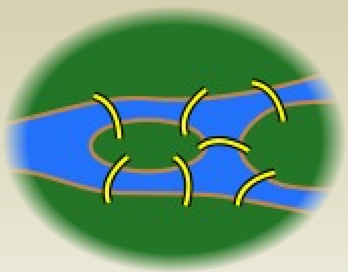 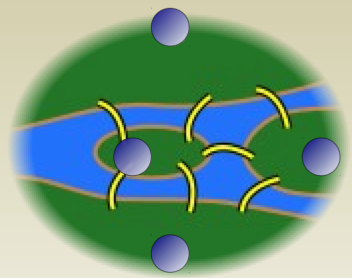 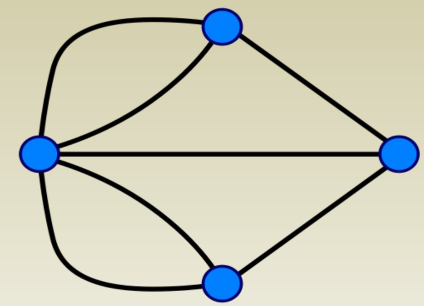

http://cs.wikipedia.org/wiki/Sedm_most%C5%AF_m%C4%9Bsta_Kr%C3%A1lovce

Matice sousednosti

Postup pro vytvoření:

- Zvolíme libovolné (ale pevné) pořadí vrcholů (v_1 ... v_n), můžeme grafu přiřadit matici incidence takto:

  $A_{i,j}$ = **1**, pokud **v_i** je incidentní s **v_j**

  0 v opačném případě.

  V případě ohodnocených hran může být **$A_{i,j}$ = n**, kde n je hodnota hrany.

- Matice sousednosti neorientovaného grafu bude vždy symetrická (u orientovaného grafu nemusí být).

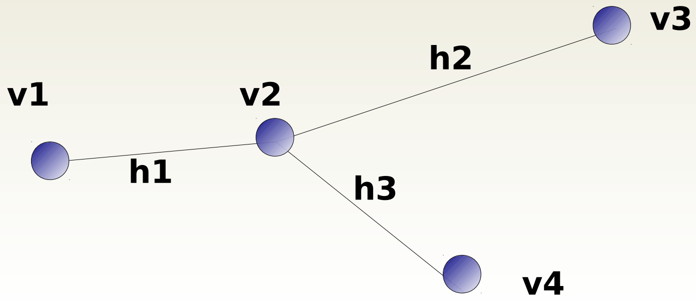

	v1	v2	v3	v4
v1	**0**	**1**	**0**	**0**
v2	**1**	**0**	**1**	**1**
v3	**0**	**1**	**0**	**0**
v4	**0**	**1**	**0**	**0**

Matice incidence

- Tato reprezentace je vhodná pro automatické zpracování počítačem.
- Nevýhodou je nepřehlednost pro člověka.

Postup pro vytvoření:

- Zvolíme libovolné (ale pevné) pořadí vrcholů (v_1 ... v_n) a hran (h_1 ... h_m), můžeme grafu přiřadit matici incidence takto:

  $\mathbf{A_{i,j} = 1}$, pokud $\mathbf{v_i}$ je incidentní s $\mathbf{h}_j$

  = **0** v opačném případě.

  V případě ohodnocených hran může být $\mathbf{A_{i,j} = n}$, kde n je hodnota hrany.

  V případě orientovaného grafu je $\mathbf{A_{i,j} = n}$ pokud je $\mathbf{v_i}$ počáteční vrchol hrany a $\mathbf{A_{i,j} = -n}$, pokud je $\mathbf{v_i}$ koncový vrchol hrany.

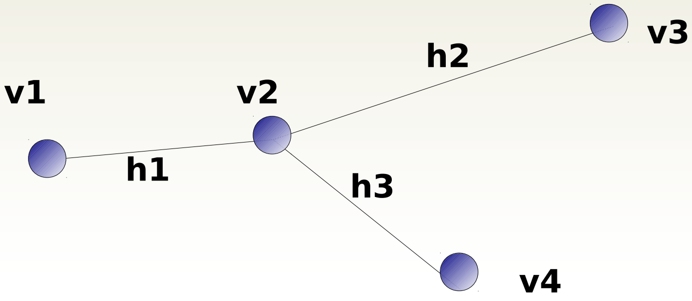

	h1	h2	h3
v1	**1**	**0**	**0**
v2	**1**	**1**	**1**
v3	**0**	**1**	**0**
v4	**0**	**0**	**1**

Seznam sousedů

- Graf je dán seznamem vrcholů a jejich sousedů

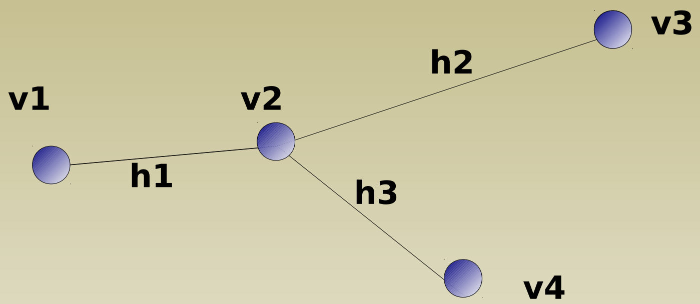

v1 → v2
v2 → v1, v3, v4
v3 → v2
v4 → v2

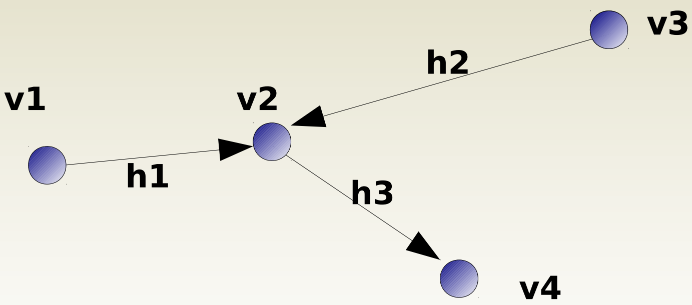

v1 → v2
v2 → v4
v3 → v2
v4 →

Seznam hran

- Graf je dán seznamem hran

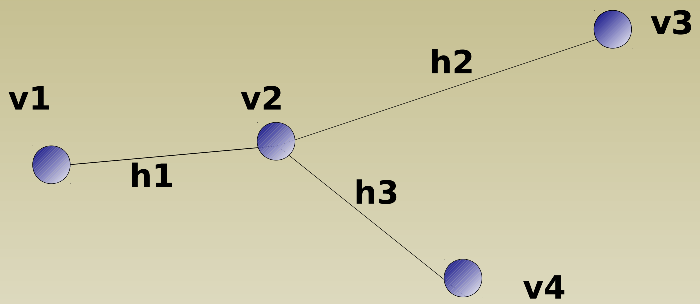

G = {(v1, v2), (v2,v3), (v2,v4)}

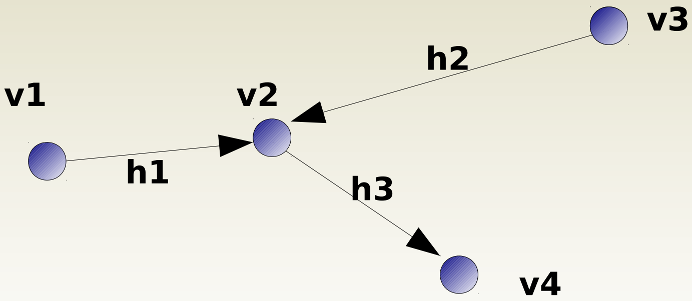

G = {(v1, v2), (v3,v2), (v2,v4)}

Prohledávání grafu

- Prohledávání grafu je systematický postup, kterým můžeme řešit například hledání nejkratší, nejdelší, nejlevnější cesty z jednoho vrcholu do druhého, popřípadě zjišťovat dostupnost vrcholů v grafu apod.

Prohledávání grafu

- Prohledávání grafu do hloubky
- Prohledávání grafu do šířky

Prohledávání grafu do hloubky

- Tento algoritmus si lze představit jako průchod bludištěm, kdy procházím z místnosti do místnosti po chodbách a v dosažené místnosti si vybíráme chodbu, po které jsme ještě nešli. Pokud taková chodba neexistuje, musíme se z této místnosti vrátit do předešlé místnosti.
- Algoritmus končí, pokud jsme prošli všechny uzly grafu nebo pokud jsme našli cílový vrchol.

Prohledávání do hloubky (v_1 -> v_8)

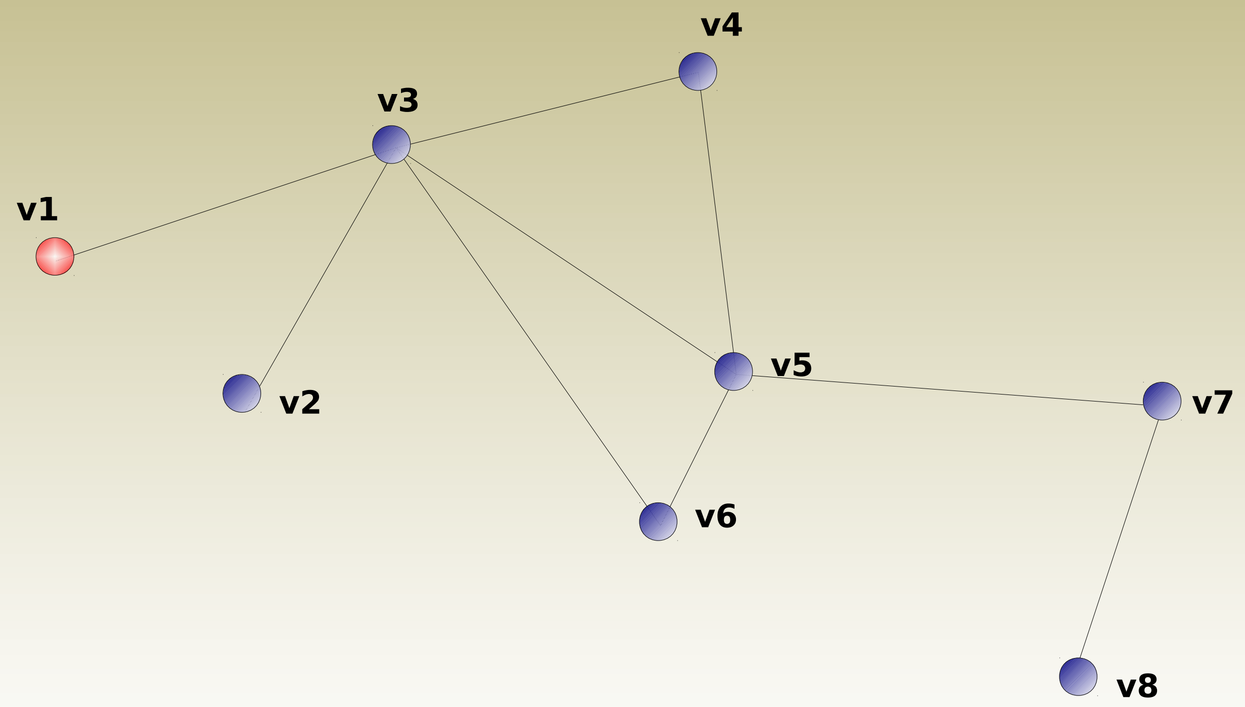

Prohledávání do hloubky (v_1 -> v_8)

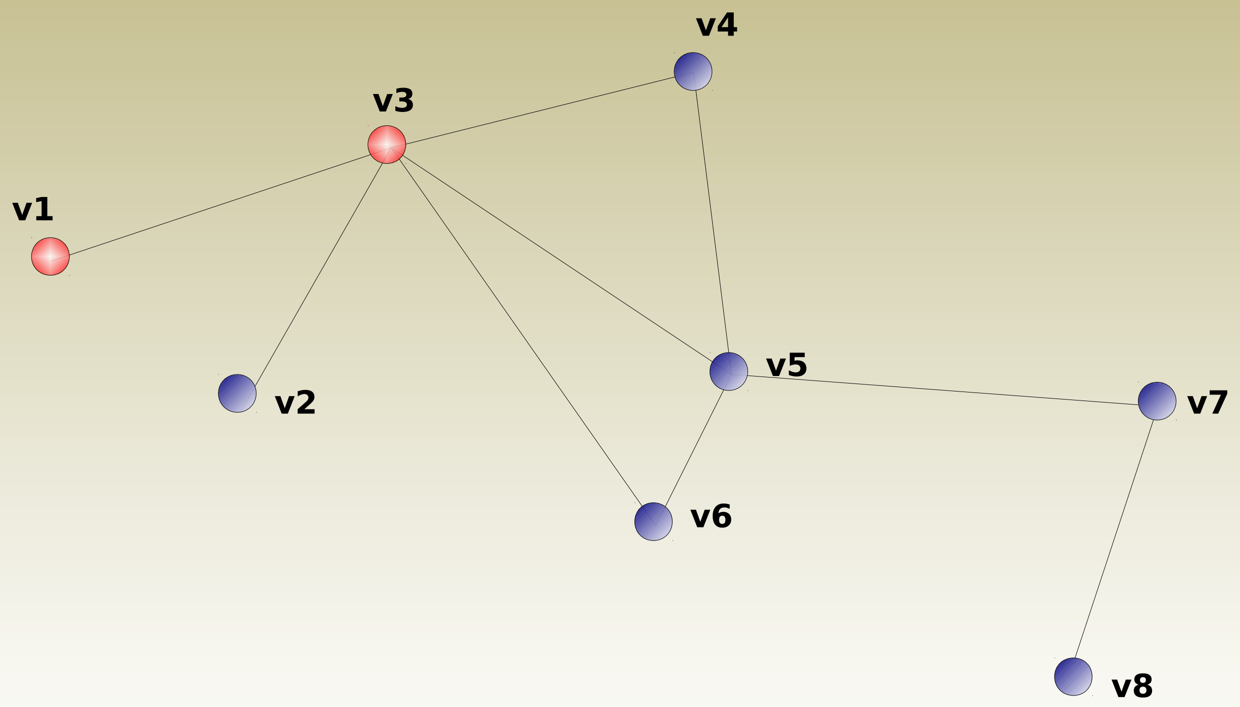

Prohledávání do hloubky (v_1 -> v_8)

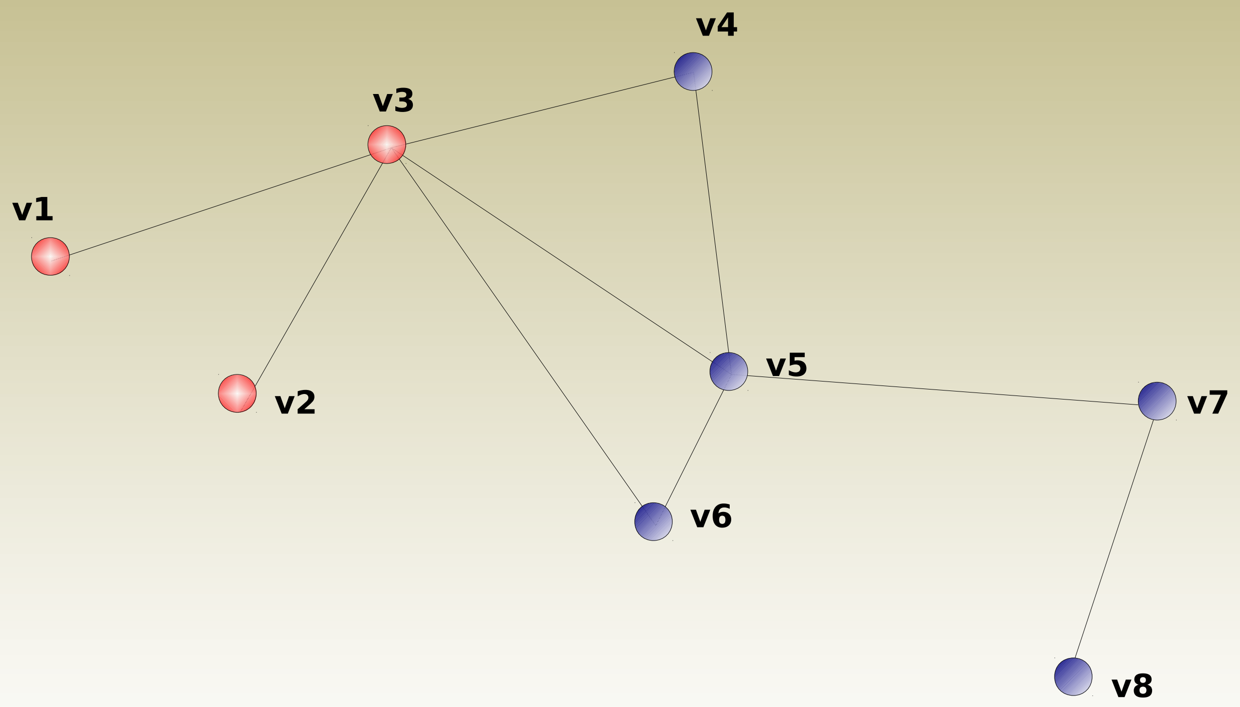

Prohledávání do hloubky (v_1 -> v_8)

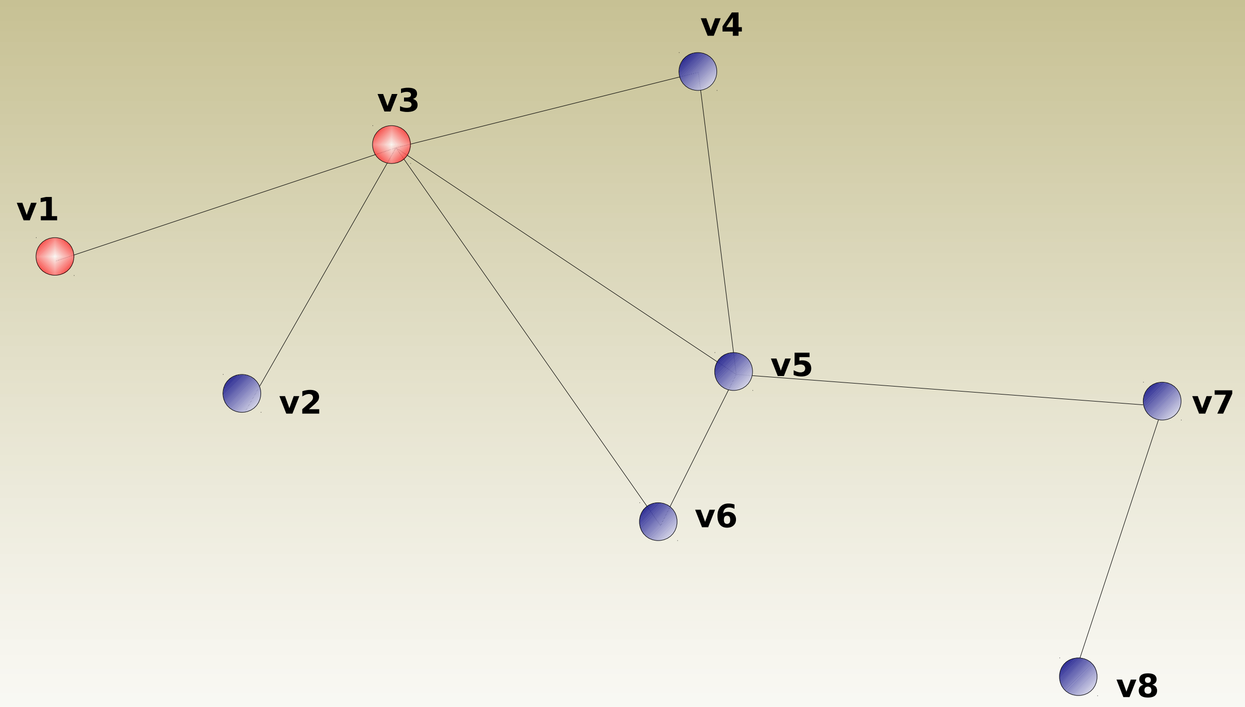

Prohledávání do hloubky (v_1 -> v_8)

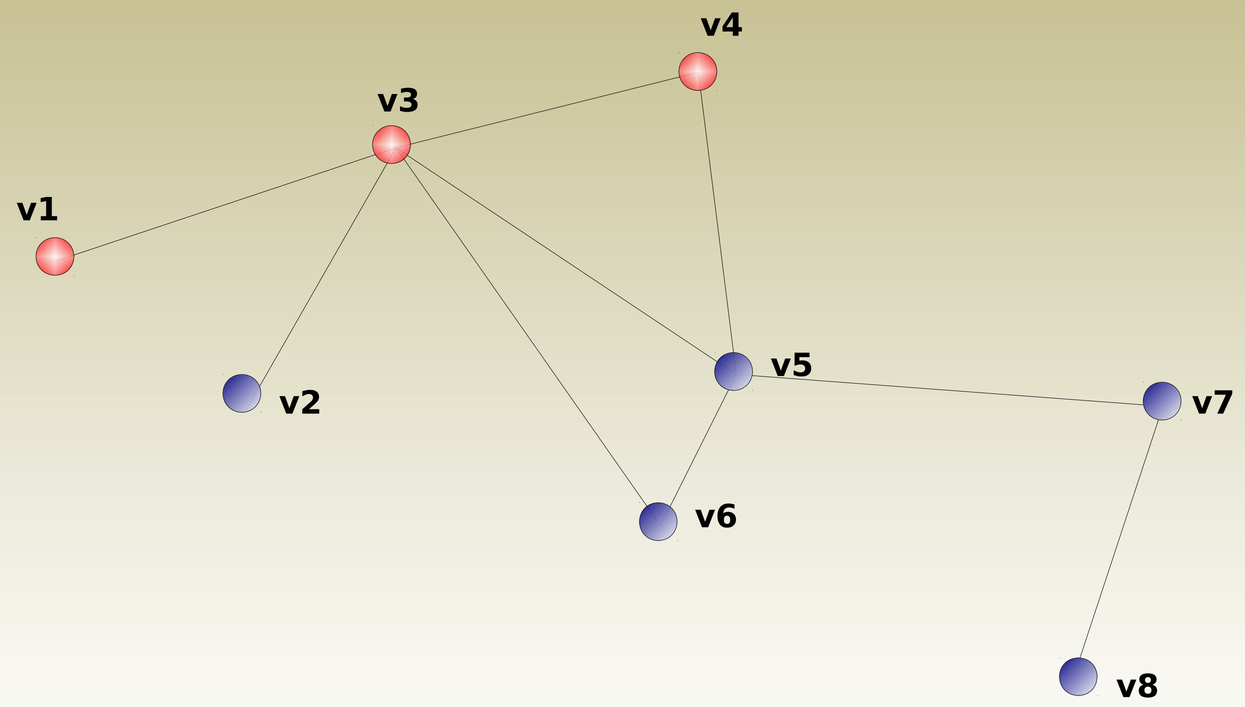

Prohledávání do hloubky (v_1 -> v_8)

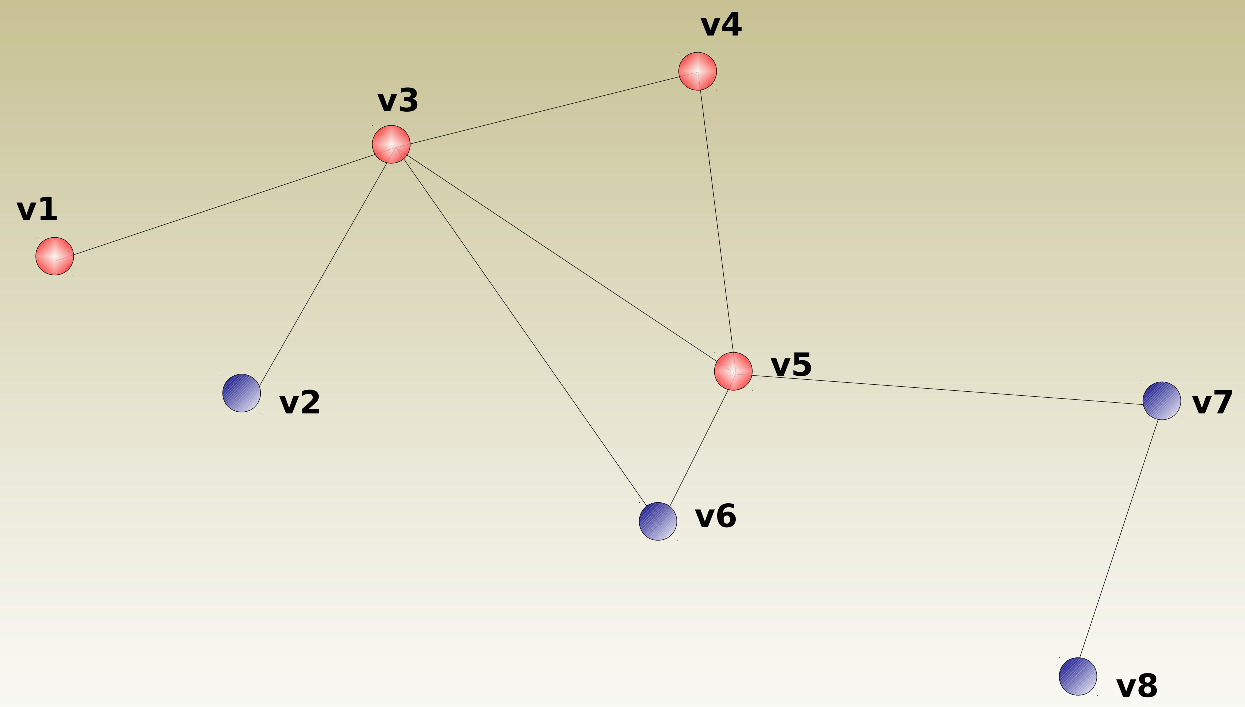

Prohledávání do hloubky (v_1 -> v_8)

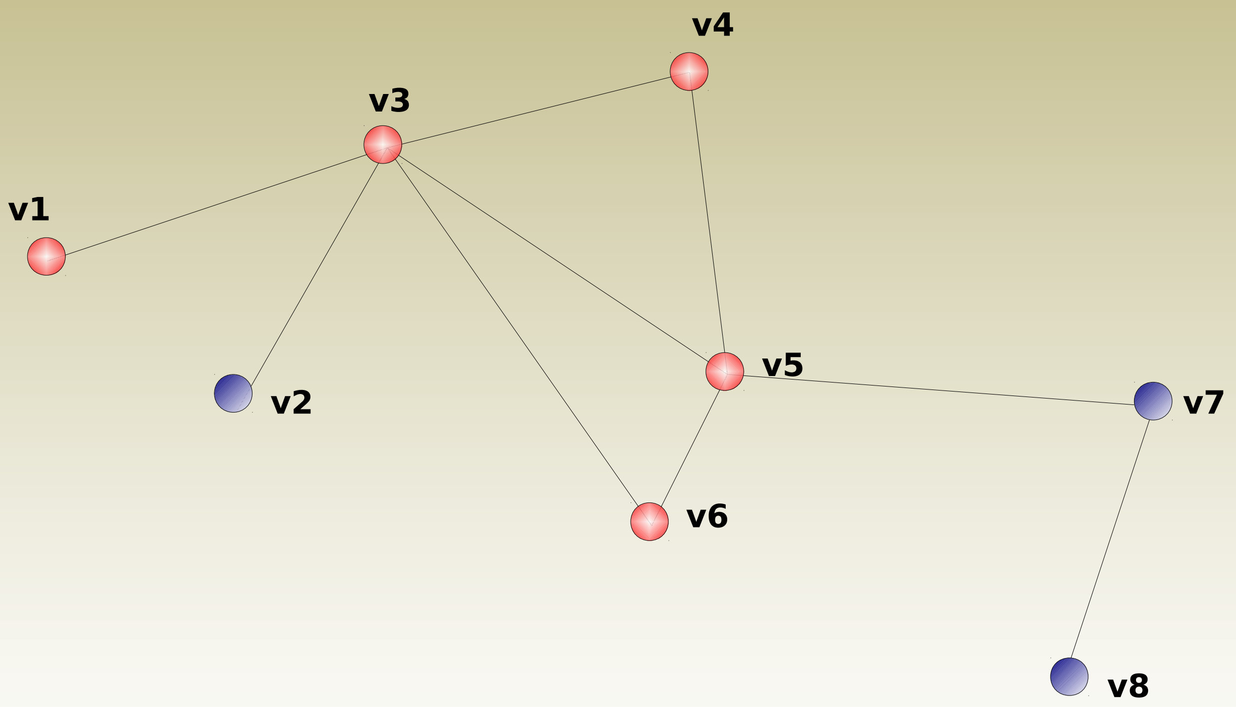

Prohledávání do hloubky (v_1 -> v_8)

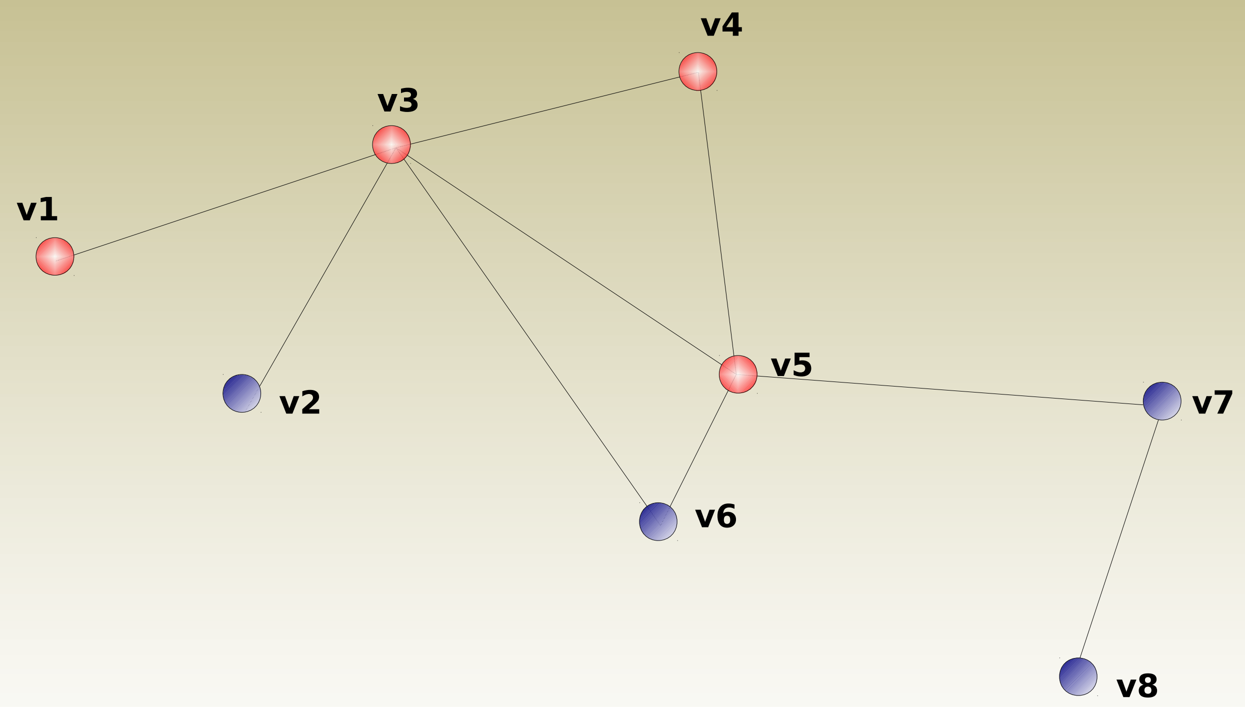

Prohledávání do hloubky (v_1 -> v_8)

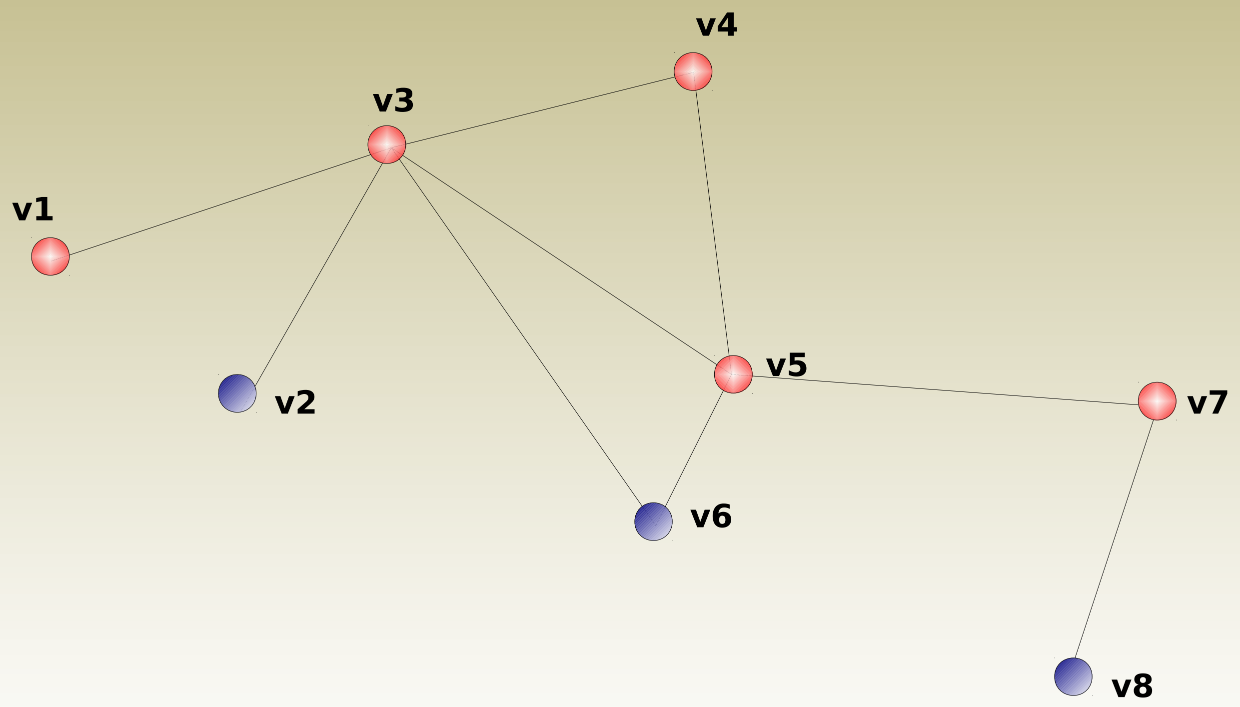

Prohledávání do hloubky (v_1 -> v_8)

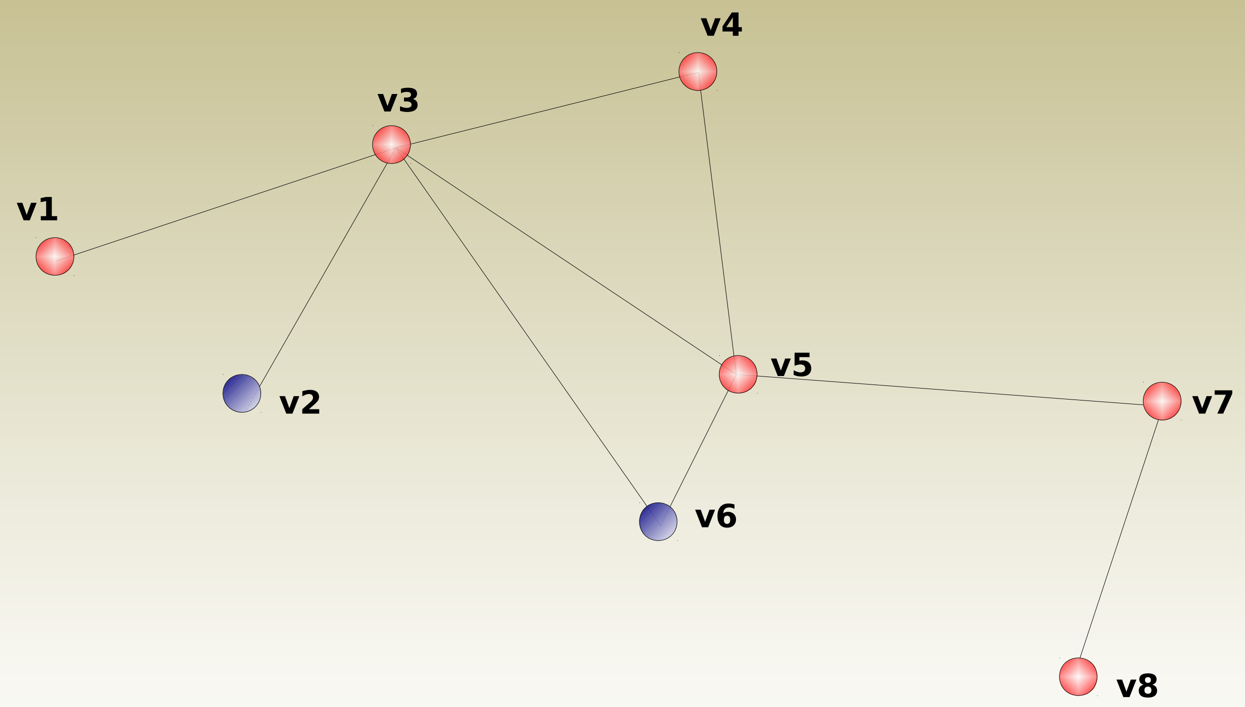

Prohledávání do hloubky (v_1 -> v_8)

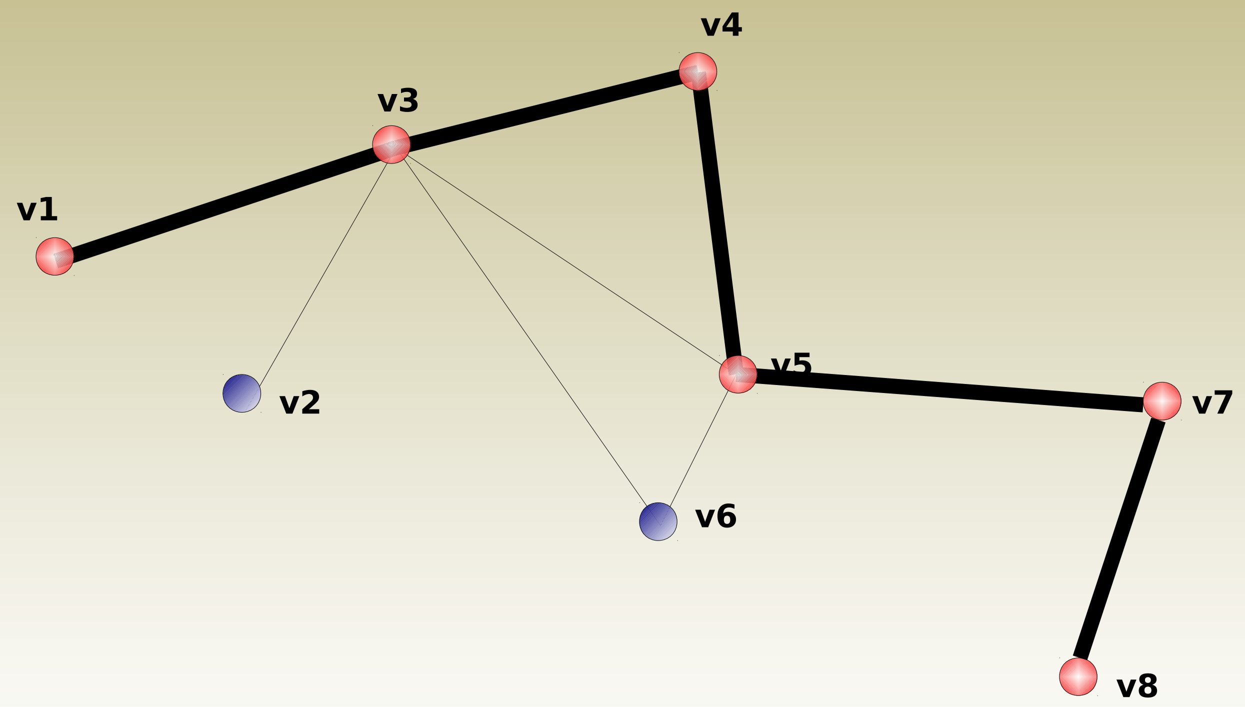

Prohledávání grafu do šířky

- Odlišnost tohoto algoritmu spočívá v tom, že se z dosaženého vrcholu „rozhlédneme“ najednou do všech sousedních vrcholů

Prohledávání do šířky (v_4 -> v_8)

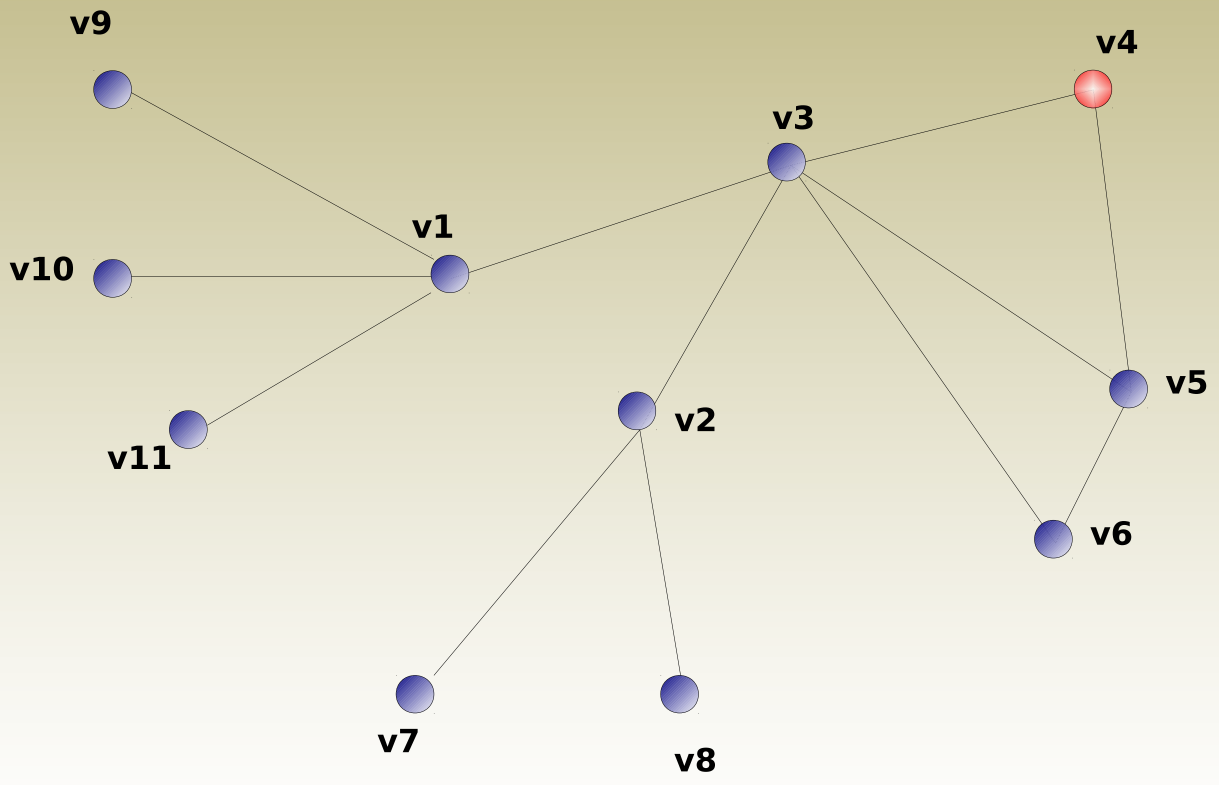

Prohledávání do šířky (v_4 -> v_8)

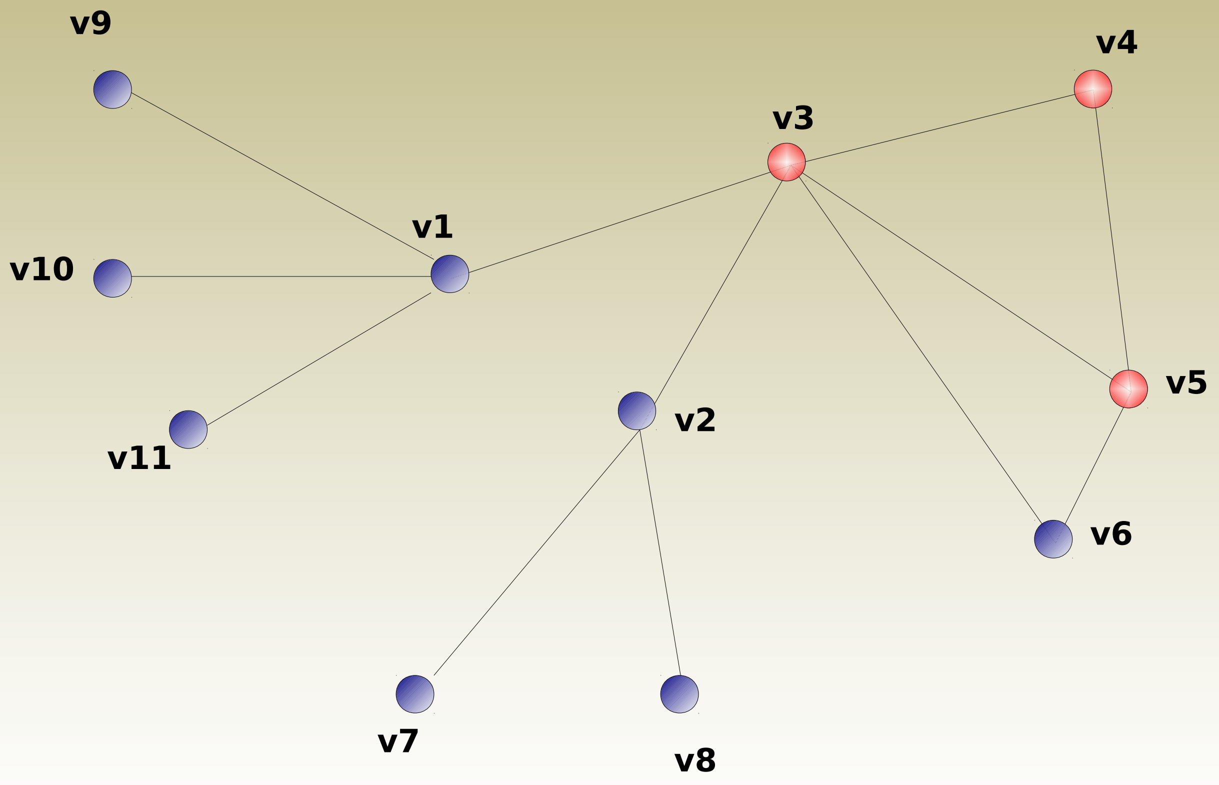

Prohledávání do šířky (v_4 -> v_8)

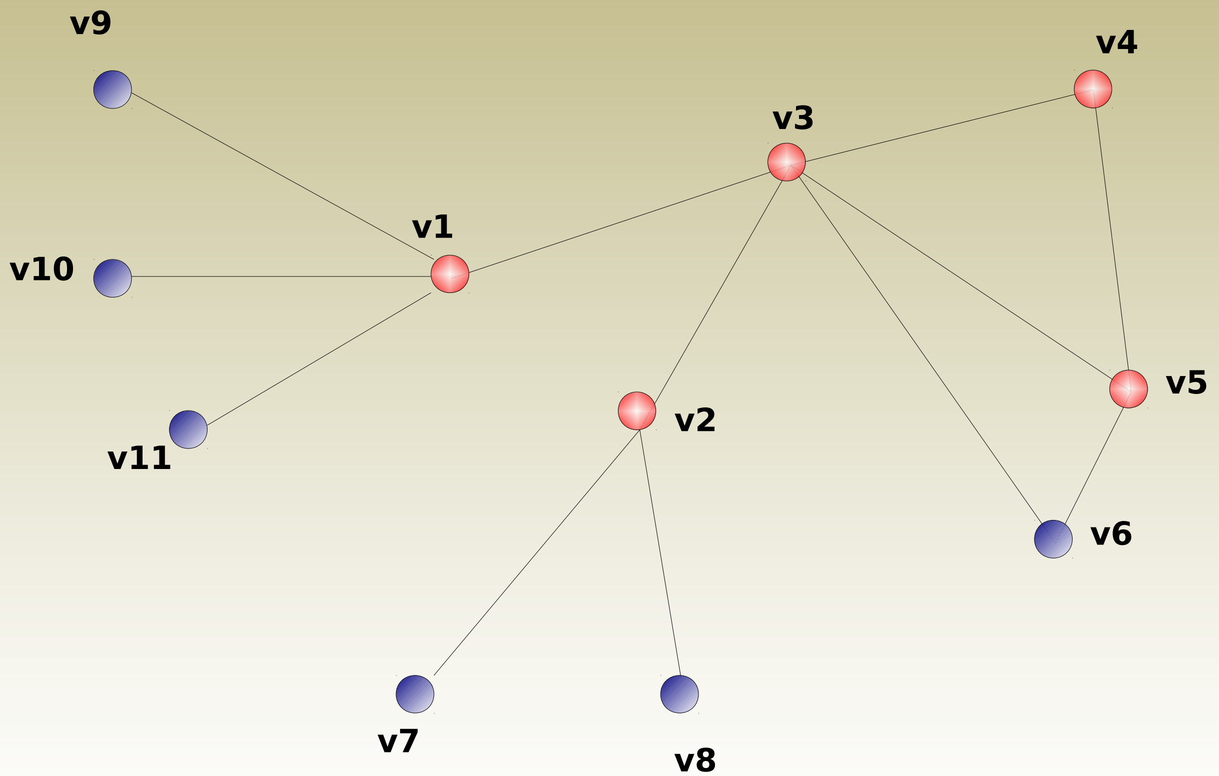

Prohledávání do šířky (v_4 -> v_8)

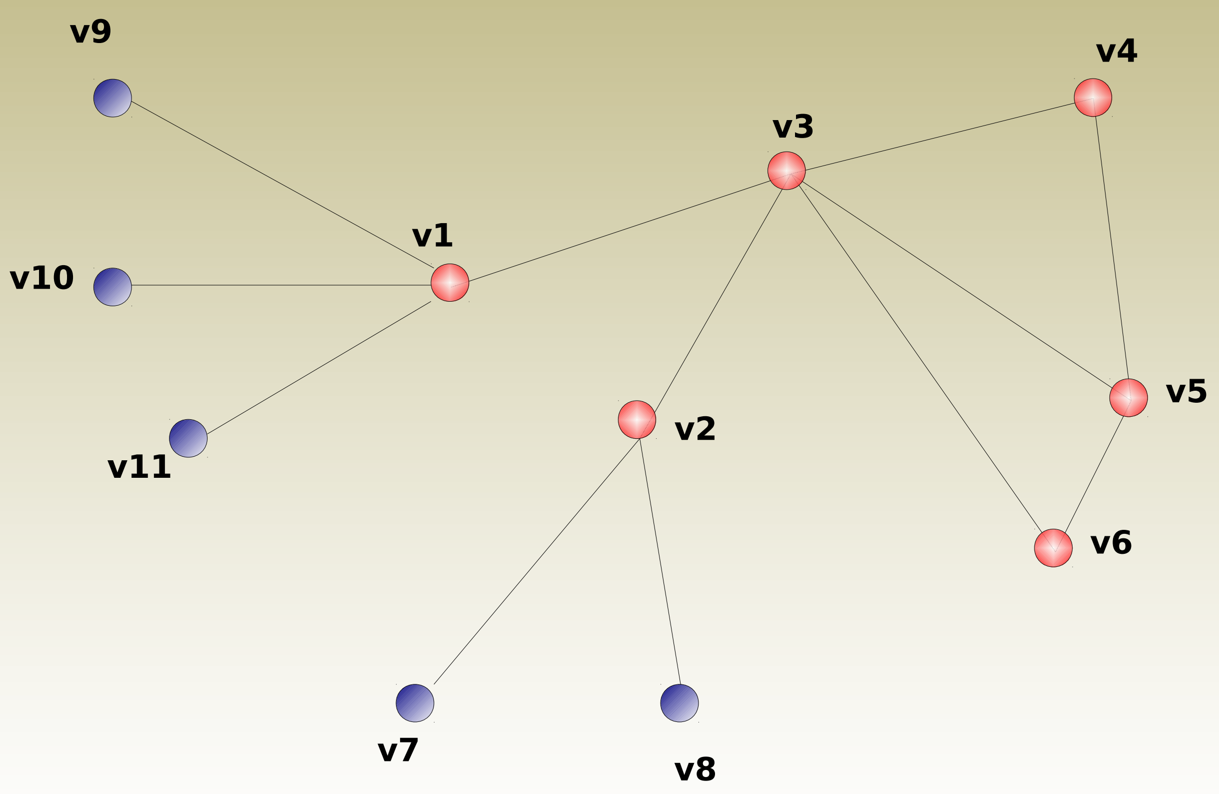

Prohledávání do šířky (v_4 -> v_8)

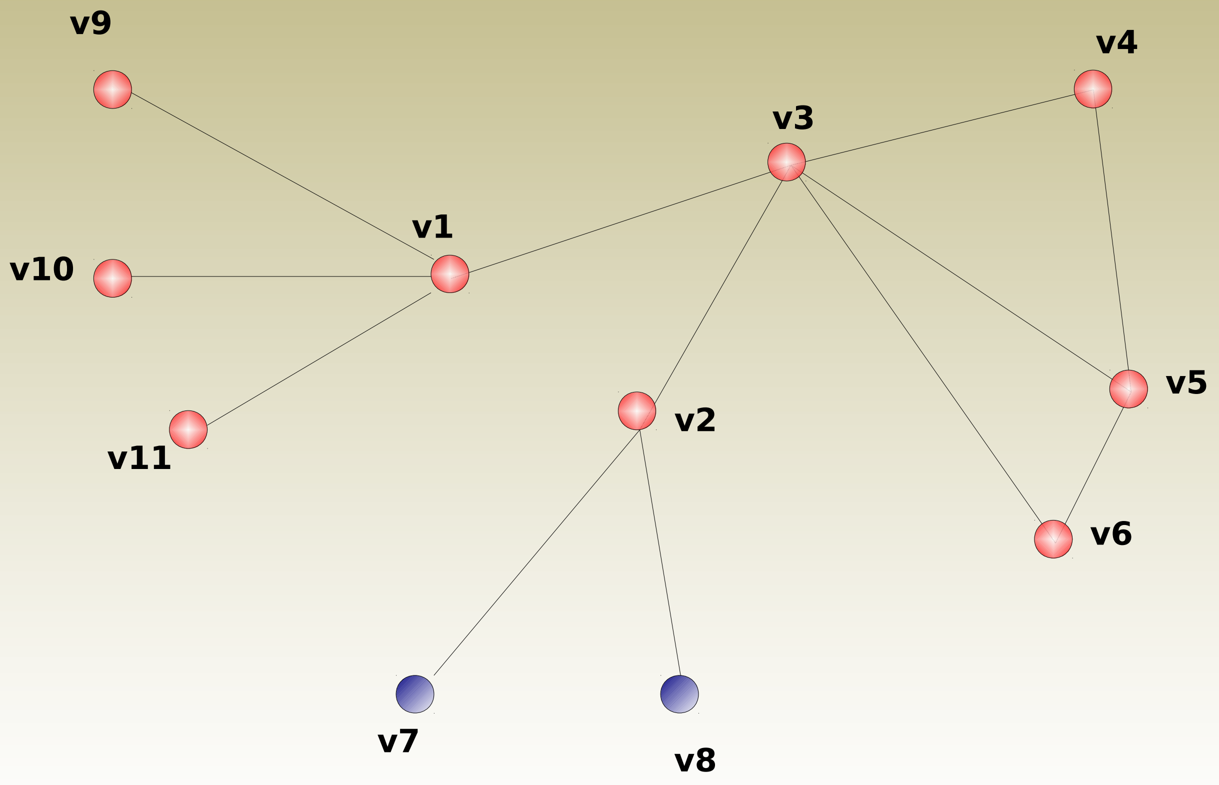

Prohledávání do šířky (v_4 -> v_8)

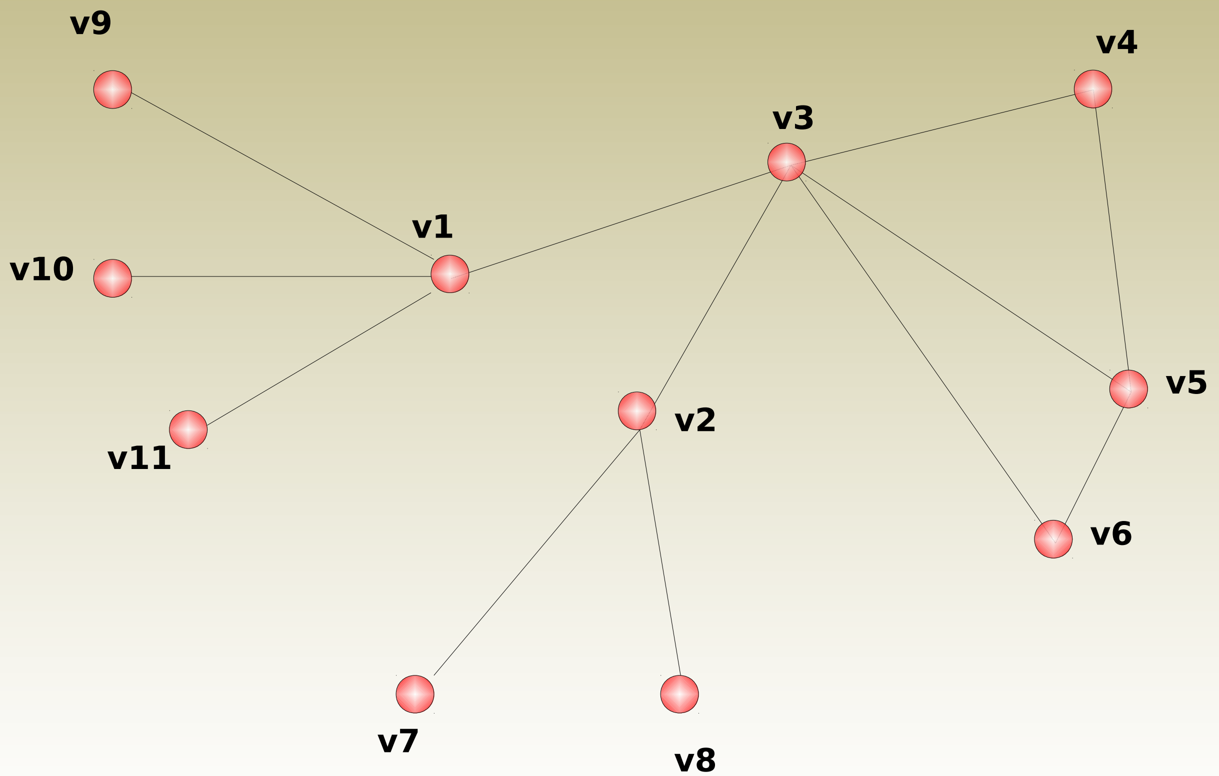

Prohledávání do šířky (v_4 -> v_8)

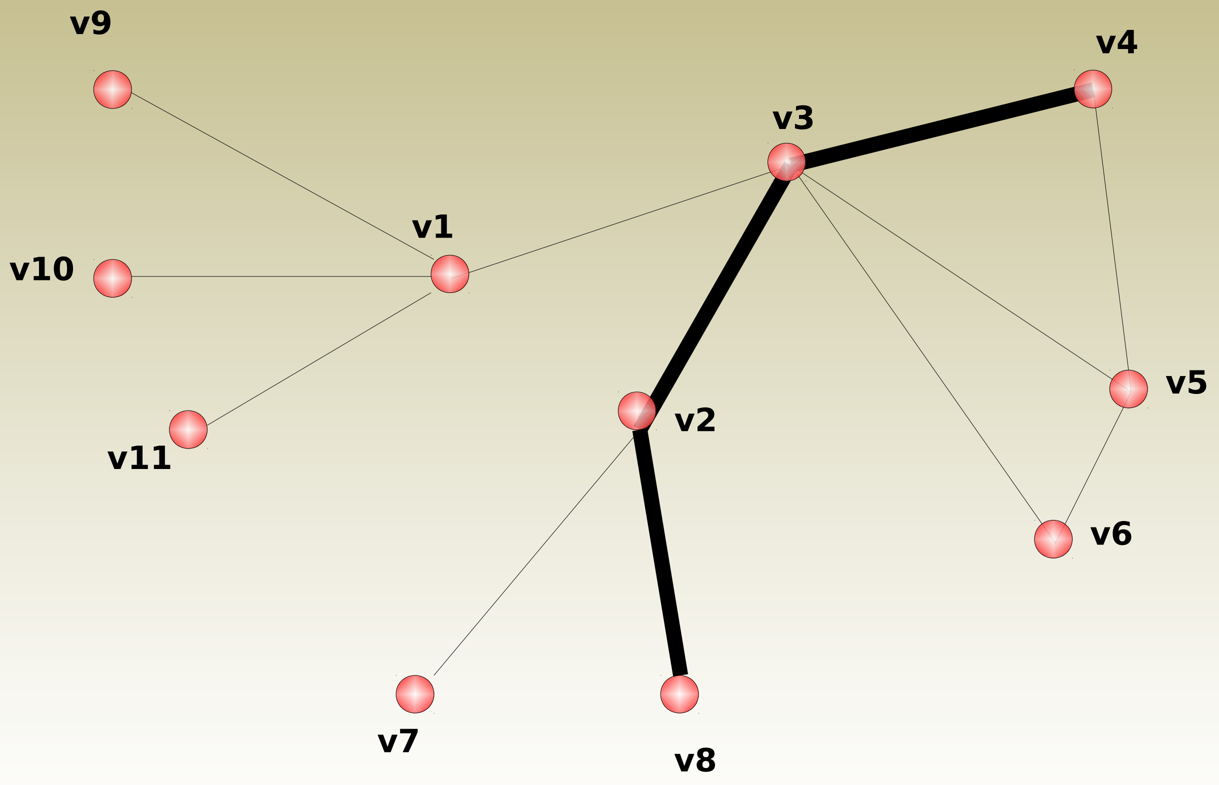

Rozvozní problém

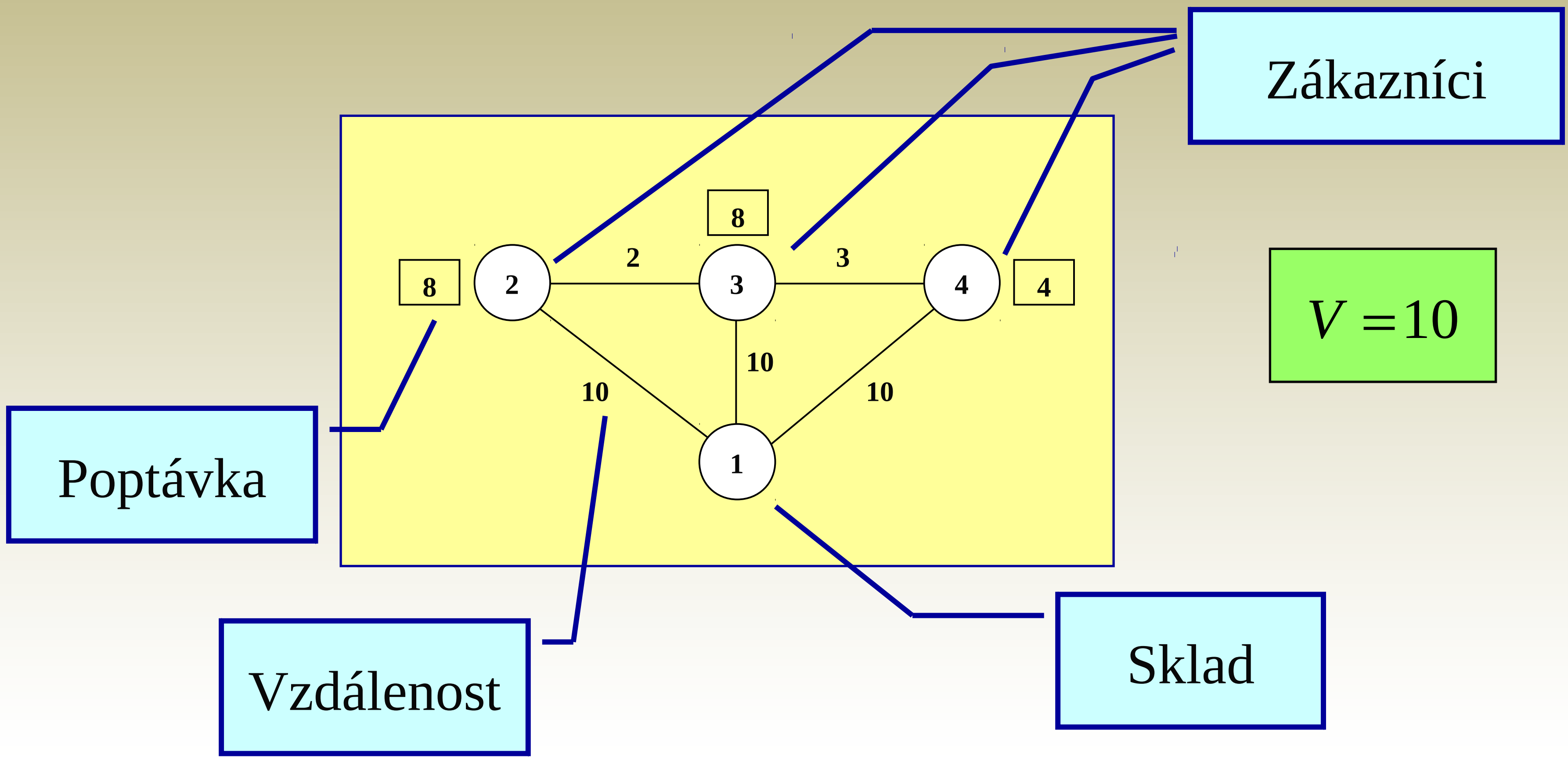

Převzato z: nb.vse.cz/~fabry/4EK314-prezentace.ppt

Rozvozní problém

Řešení s **nedělenou** dodávkou

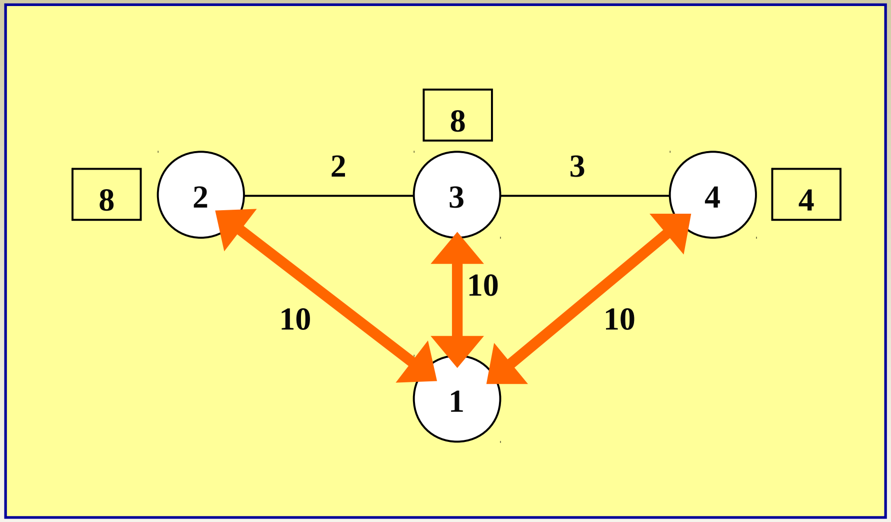

Trasy: 1-2-1; 1-3-1; 1-4-1;

Ujetá vzdálenost: (10+10)+(10+10)+(10+10) = 60

Převzato z: nb.vse.cz/~fabry/4EK314-prezentace.ppt

Rozvozní problém

Řešení s **dělenou** dodávkou

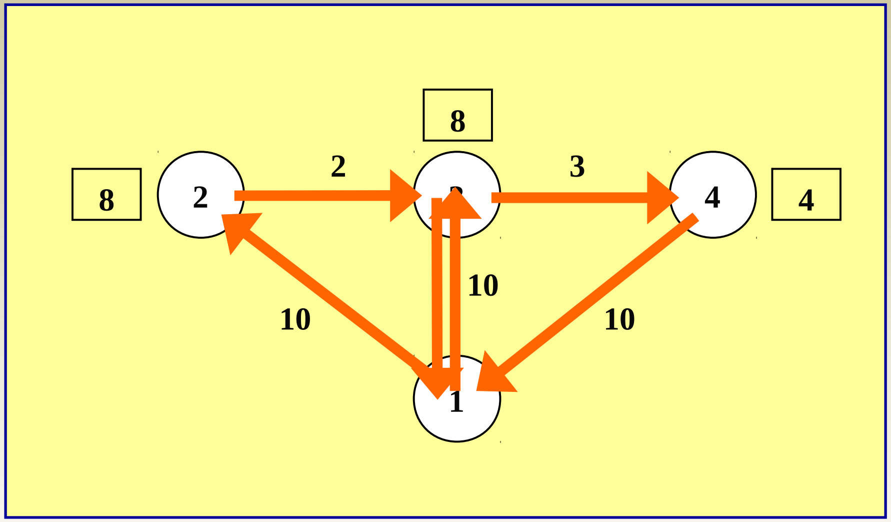

Trasy: 1-2-3-1; 1-3-4-1;

Ujetá vzdálenost: (10+2+10)+(10+3+10) =45

Převzato z: nb.vse.cz/~fabry/4EK314-prezentace.ppt

Problém obchodního cestujícího

- Existuje n měst, mezi nimi silnice o známých délkách. Úkolem je najít nejkratší možnou trasu, procházející všemi městy a vracející se nazpět do výchozího města.

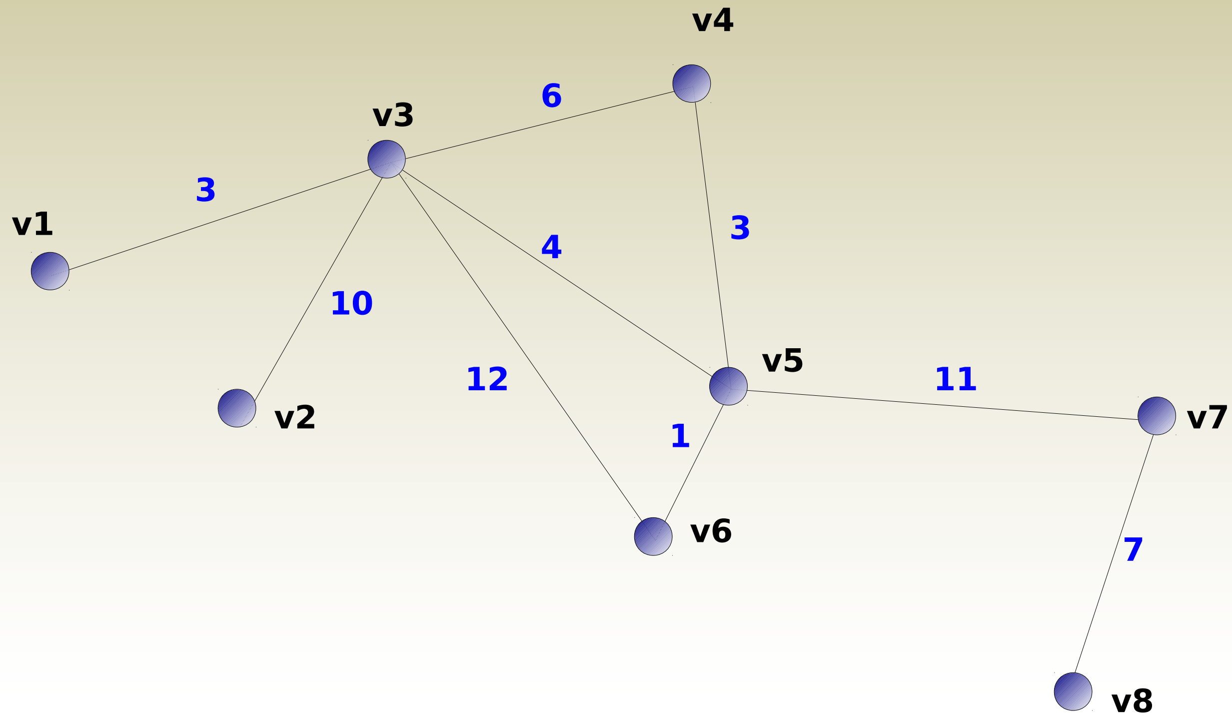

Isomorfismus grafů

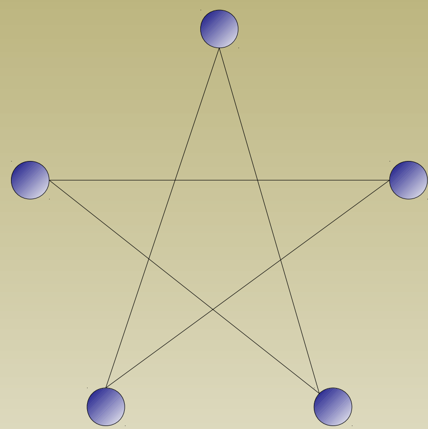

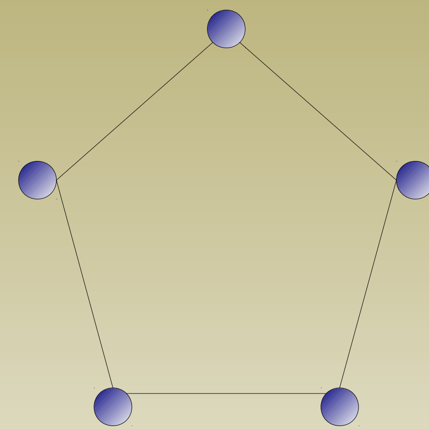

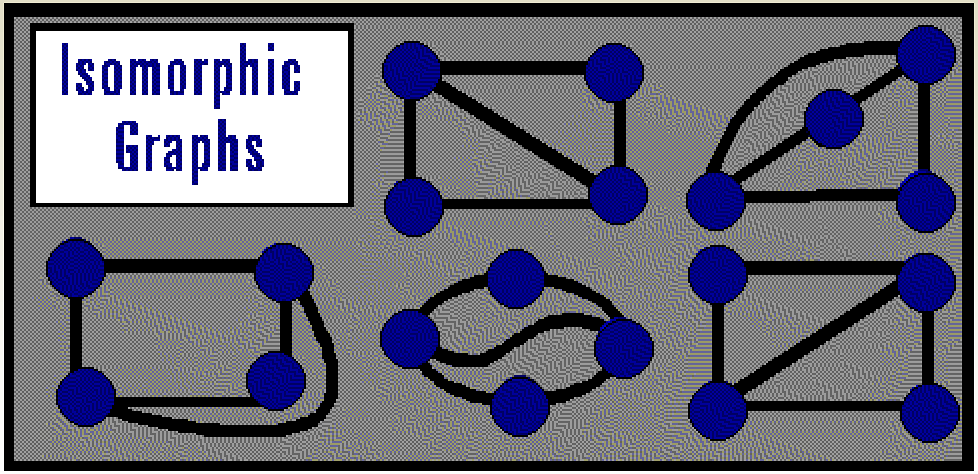

http://www.c3.lanl.gov/mega-math/workbk/graph/griso.gif

Hamiltonův cyklus

The Icosian Game
(icosian = dvacítkový)

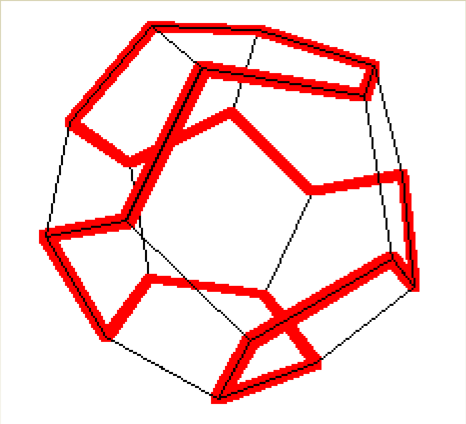

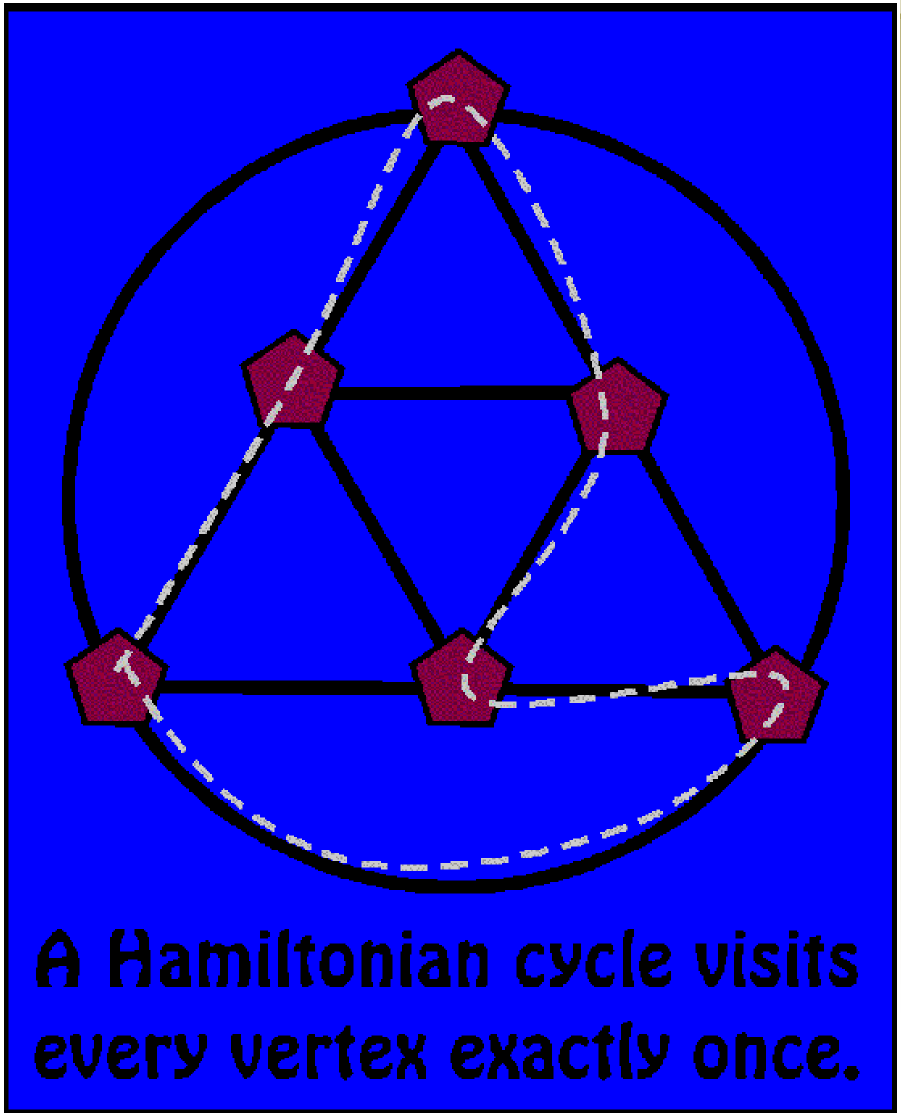

http://teorie-grafu.elfineer.cz/

http://www.c3.lanl.gov/

Zdroje

- http://www.c3.lanl.gov/
- nb.vse.cz/~fabry/
- Eliška Ochodková: Grafové algoritmy, 2003
- Reinhard Diestel: Graph Theory, Electronic edition, 2000
- http://homel.vsb.cz/~kov16/talks/algoritmy/
- http://teorie-grafu.elfineer.cz/
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Sedm_most%C5%AF_m%C4%9Bsta_Kr%C3%A1lovce